

KRZYSZTOFORY

Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

39

Muzeum Krakowa

Kraków 2021

Recenzenci zeszytu 39 / Reviewers of Volume 39:

Marek Herma (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Dorota Folga-Januszewska (Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie), Marta Wardas-Lasoń (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), Piotr Majewski (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), Krzysztof Mikulski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), Krzysztof Mroczkowski (Uniwersytet Rzeszowski), Zdzisław Noga (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Adam Regiewicz (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie), Jacek Salwiński (Muzeum Krakowa), Marcin Starzyński (Uniwersytet Jagielloński), Joanna Strzyżewska (Muzeum Krakowa), Joanna Torowska (Uniwersytet Jagielloński), Anna Ziębińska-Witek (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie), Mariusz Wołos (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Agata Zachariasz (Politechnika Krakowska), Anna Zapalec (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Maria Zientara (Muzeum Krakowa), Jacek Zinkiewicz (Muzeum Krakowa)

Redaktor prowadzący / Commissioning editor: Anna Biedrzycka

Tłumaczenie na język angielski / Translation into English: Maria Piechaczek-Borkowska

Projekt graficzny / Graphic Design: Monika Wojtaszek-Dziadusz

Ilustracje / Illustrations: Agra-Art SA Dom Aukcyjny i Galeria, Archiwum Klasztoru OO. Karmelitów w Krakowie na Piasku (AKKr), Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), Biblioteka Narodowa (BN), Fundacja Muzeum Wojciecha Weissa, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku (MJP), Muzeum Krakowa (MK), Muzeum Lotnictwa Polskiego (MLP), Muzeum Narodowe w Krakowie (MNK), Muzeum Narodowe w Warszawie (MNW), Muzeum Regionalne w Siedlcach, Muzeum Śląskie, Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Muzeum Zamkowe w Malborku, Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC), Salon Dzieł Sztuki Connaissanceur Kraków, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki
oraz / and: cottonbro / Pexels, Marcin Czechowicz, Mateusz Drożdż, Adam Gryczyński, Flavia Jacquier / Pexels, Andrzej Janikowski, Grzegorz Jeżowski, Tomasz Kalarus, Józef Korzeniowski, Rafał Korzeniowski, Janusz Kozina, Dariusz Krzyształowski, Marek Lasyk, Maciej Łabudzki, Jerzy Łobaza, Jadwiga Rubiś, Anna Stankiewicz, Kinga Tarasek, Scott Webb / Pexels, Krzysztof Wilczyński, Marcin Zdanowski

ISSN 0137-3129

© Muzeum Krakowa, Kraków, 2021

Wydawca / Publisher:

Muzeum Krakowa, Rynek Główny 35, 31-011 Kraków

www.muzeumkrakowa.pl

www.facebook.com/muzeumkrakowa

www.muzeumkrakowa.pl/krzysztoforzy-zeszyty-naukowe

Rocznik jest wpisany do prowadzonego przez MEiN Wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych z 21 grudnia 2021 r.: na liście nr 32489; unikatowy identyfikator czasopisma – 201305 / The annual is included on the updated list of scholarly journals and peer-reviewed proceedings from international conferences accredited by the Ministry of Education and Science published on 21 December 2021: item No. 32489 on the list; the journal's unique identifier is 201305

Pierwotną wersją czasopisma jest wersja papierowa / The periodical originally comes out in paper

Printed in Poland

Nakład: 200 egz. / An edition of 200 copies

Skład, przygotowanie do druku / Typesetting: Jacek Łucki

Druk / Print: System-Graf Drukarnia, Agencja Reklamowo-Wydawnicza Janusz Laskowski

Redaktor / Editor

Michał Niezabitowski

Rada Naukowa / Scientific Council

Zdzisław Noga – przewodniczący / President (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Antoni Bartosz (Muzeum Etnograficzne w Krakowie), Jacek Chrobaczyński (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Péter Farbaký (Budapesti Történeti Múzeum, Węgry), Jacek Gądecki (Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie), Jacek Górski (Muzeum Archeologiczne w Krakowie), Dariusz Kosiński (Uniwersytet Jagielloński), Piotr Krasny (Uniwersytet Jagielloński), Anna Niedźwiedz (Uniwersytet Jagielloński), Jacek Purchla (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie; Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie), Volker Rodekamp (Stadtgeschichtliches Museum Leipzig, RFN)

Komitet Redakcyjny / Editorial Committee

Marcin Baran, Monika Bednarek, Anna Biedrzycka, Ewa Gaczoł, Piotr Hapanowicz, Zdzisław Noga, Wacław Passowicz, Jacek Salwiński, Joanna Strzyżewska, Andrzej Szoka, Maria Zientara, Jacek Zinkiewicz – sekretarz / secretary

Kronika działalności Muzeum Krakowa w 2020 roku

Informacje o autorze: historyk, kustosz Muzeum Krakowa, zastępca dyrektora ds. programowych Muzeum Krakowa, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Information about the author: historian, Curator at the Museum of Kraków, Deputy Program Director at the Museum of Kraków, <https://orcid.org/0000-0001-8460-0078>

Słowa kluczowe: ograniczenia pandemiczne, działalność hybrydowa, *Muzeum online*, *Zostań w domu – opowiedz Kraków*, działania e-learningowe, projekty strategiczne, modernizacja pałacu Pod Krzysztofory, krakowska tożsamość, święto oddziału

Keyword: pandemic restrictions, hybrid activity, *Muzeum online* [Museum online], *Zostań w domu – opowiedz Kraków* [Stay at home – tell us your story of Krakow], e-learning activities, strategic projects, modernization of Krzysztofory Palace, Cracovian identity, museum branch festival

Pod znakiem pandemii COVID-19

Do początku marca 2020 roku Muzeum działało na zasadach wypracowanych w ostatnich latach. Otwarte były wystawy stałe i czasowe, które cieszyły się dużym powodzeniem. Pracownicy przygotowywali projekty wystaw i wydarzeń na kolejne miesiące i następny rok. Trwała praca nad projektami strategicznymi instytucji, w tym nad modernizacją pałacu Pod Krzysztofory. Prowadzono działania naukowe i badawcze związane ze zbiorami, a także wieloletnimi planami wydawniczymi.

Sytuacja Muzeum uległa gwałtownej zmianie na początku marca. Pierwsze przypadki osób zakażonych SARS-CoV-2, wkrótce potem ogłoszenie na obszarze Polski stanu zagrożenia epidemicznego (rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 13 marca 2020 roku), a następnie ogłoszenie stanu epidemii na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 20 marca 2020 roku) spowodowały rewolucję w działalności całego sektora kultury i naszego Muzeum. 12 marca zamknięte zostały wszystkie wystawy, a 14 marca wprowadzono radykalne

ograniczenie w postaci zakazu prowadzenia działalności przez muzea.

Ten tzw. pierwszy lockdown, czyli zawieszenie działalności wielu sektorów życia publicznego, w tym kultury, trwał około dwa miesiące. W tym czasie Muzeum przeszło na tryb pracy zdalnej i podjęło wysiłek z jednej strony zabezpieczenia swoich zasobów, z drugiej – przekierowania swojej działalności na tę opartą na cyfrowych sposobach komunikacji z publicznością.

Pomimo początkowych komunikatów, że pandemia to tylko zjawisko krótkotrwałe, być może takie, które minie po kilku tygodniach, szybko okazało się, że Muzeum i jego publiczność będzie żyć z niebezpiecznym wirusem przez długie miesiące, a może lata. Sytuacja wymuszała konieczność szybkiego dostosowania się, a jednocześnie podjęcia refleksji o korekcie planów i strategii w okresie długofalowym.

Muzeum od marca do końca roku działało w warunkach określonych przez rozporządzenia rządowe, wyznaczających zakres i możliwości funkcjonowania. Od 12 marca do 8 maja Muzeum pozostawało zamknięte dla publiczności. Od 16 marca działał powołany w Muzeum sztab kryzysowy, kierowany przez dyrektora Michała Niezabitowskiego. Po dwóch miesiącach całkowitego zamknięcia dla publiczności od 4 maja muzea ponownie mogły być stopniowo otwierane dla publiczności.

9 maja jako pierwsze otwarto dla zwiedzających Barbakan i Mury Obronne, kolejno 12 maja Wieżę Ratuszową, 15 maja Muzeum Nowej Huty, a następnie: Cybertekę, wystawę czasową w Muzeum Podgórze, Celestat, Aptekę pod Orłem, Dom Zwierzyniecki i wreszcie 30 maja Rynek Podziemny. W czerwcu udostępniono: 2 czerwca wystawę stałą w Muzeum Podgórze, 3 czerwca Kamienicę Hipolitów, 4 czerwca Fabrykę Emalia Oskara Schindlera i Ulicę Pomorską, 9 czerwca Rydlówkę i wreszcie 13 czerwca Starą Synagogę.

Okres lata, miesiące od czerwca do września, pozwoliły na powrót do wielu tradycyjnych form działania. W tym okresie Muzeum odwiedziła spora liczba zwiedzających, niestety nawrót pandemii spowodował stopniowy odpływ publiczności w październiku. Wprowadzono coraz bardziej rygorystyczne zasady dostępu do muzeów. 24 października nowe przepisy zaordynowały limit pięciu osób do udziału we wszelkich zajęciach i wydarzeniach edukacyjnych.

Koncert Adama Pierończyka w Barbakanie, 22 czerwca 2020 r., fot. Andrzej Janikowski

Decyzje rządowe o zamknięciu muzeów od 7 listopada ponownie uniemożliwiły prowadzenie stacjonarnej działalności. Jak się ostatecznie okazało, muzea były niedostępne dla zwiedzających aż do końca stycznia 2021 roku. Praca zespołu Muzeum uległa olbrzymim zmianom. Większość osób pracowała zdalnie, część pozostawała na przestoju, od czerwca Muzeum przeszło na system pracy mieszanej. Dużą część działalności przekierowano na działania online i projekty udostępniane cyfrowo. W praktyce Muzeum pojawił się nowy termin: działalność hybrydowa. Projekty wydarzeń opracowywano w wersji mieszanej, zarówno stacjonarnej, jak i online.

Gwałtowny spadek przychodów własnych spowodował konieczność wdrożenia radykalnego planu redukcji kosztów. Zrezygnowano z realizacji części działań programowych. W ostatnim kwartale roku dodatkowa dotacja ze strony organizatora ustabilizowała sytuację finansową Muzeum.

Projekty strategiczne

Krzysztofory od nowa – muzeum kompletne: modernizacja i remont konserwatorski pałacu Pod Krzysztofory wraz z przystosowaniem jego funkcji do zadań nowoczesnego wielofunkcyjnego obiektu muzealnego

Krzysztofory od nowa to kluczowy projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na podstawie umowy zawartej z Ministerstwem Kultury

i Dziedzictwa Narodowego w 2016 roku. W ramach tego programu w 2020 roku wydatkowano 17 825 856, 99 zł brutto, w tym z Gminy Miejskiej Kraków 9 295 450 zł netto, ze środków POIŚ 4 884 879,76 zł netto, SKOZK 274 363,36 zł netto, Muzeum Krakowa (w tym VAT) 3 371 163,87 zł.

Przez cały rok trwały prace budowlane i konserwatorskie (podczas remontu skrzydła wschodniego pałacu Pod Krzysztofory wykonano konserwację odkrytych polichromii o powierzchni 1366 m kw. za kwotę 1 419 853,13 zł), a w drugiej połowie roku prace instalacyjne i wykończeniowe.

Z uwagi na decyzje konserwatorskie i sytuację związaną ze stanem pandemii na wniosek generalnego wykonawcy robót budowlanych aneksowano umowę, przedłużając okres obowiązywania kontraktu. Zmieniono terminy w umowie, tj. zakończenie robót budowlanych na 31 marca 2021 roku i uzyskanie pozwolenia na użytkowanie do 30 kwietnia 2021 roku. W związku z powyższym Muzeum wystąpiło do Ministerstwa Kultury o zgodę na przesunięcie okresu kwalifikowalności wydatków do 28 września 2021 roku.

Muzeum dokonało aktualizacji koncepcji projektu wystawy stałej *Kraków od początku, bez końca*, której otwarcie zaplanowano na drugą połowę września 2021 roku. Ograniczono zakres finansowy planowanej realizacji ekspozycji, co wymusił pandemiczny kryzys Muzeum. Wystawa zostanie wykonana głównie ze zbiorów własnych Muzeum. Zespół wystawy pracował pod osobistym nadzorem dyrektora Michała Niezabitowskiego, a liderem prac scenariuszowych był Kamil Stasiak we współpracy z Piotrem Hapanowiczem.

W grudniu 2020 roku wyłoniono wykonawcę, firmę Startpol Meble Agnieszka Kliczkowska, który dostarczy wyposażenie przestrzeni pozawystawienniczej i Miejsc Żywej Pamięci.

Spotkanie promujące album *KL Płaszów. Archeologia miejsca pamięci*, od lewej, tyłem: dr Dawid Kobiółka, Jolanta Drużyńska, Kamil Kar-ski, sala kinowa Fabryki Emalia Oskara Schindlera, 6 lutego 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

W listopadzie 2020 roku zawarto umowę z firmą Lobos, która zapewni specjalistyczne wyposażenie biblioteki. Tym samym rozpoczęto końcowe już prace nad wyposażeniem wszystkich wnętrz w skrzydle wschodnim pałacu Pod Krzysztofory.

Równocześnie prowadzono konkurs na rzeźbę św. Krzysztofa we wnęce na fasadzie pałacu Pod Krzysztofory. Konkurs ogłoszony 29 maja, został rozstrzygnięty 15 września. Zwycięską pracę wykonał Aleksander Śliwa. Ogłoszono także przetarg na iluminację pałacu, który rozstrzygnięto w pierwszych dniach lipca. Po wykonaniu projektu iluminacji rozpoczęto procedurę związaną z uzyskaniem pozwolenia konserwatorskiego.

Projektem *Krzysztofory od nowa* kierowała inż. Anna Wdzięczny pod nadzorem zastępcy dyrektora Muzeum ds. administracyjno-technicznych inż. Adama Świerza. Uroczyste otwarcie pałacu dla publiczności zostało zaplanowane na drugą połowę lipca 2021 roku.

Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów

Rok 2020 przyniósł ostateczne decyzje o powołaniu nowej instytucji kultury. 8 czerwca wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego Jarosław Sellin i prezydent Krakowa Jacek Majchrowski podpisali list intencyjny w sprawie utworzenia muzeum na terenie byłego KL Płaszów. 14 października Rada Miasta Krakowa podjęła uchwałę o powołaniu do życia z dniem 1 stycznia 2021 roku Muzeum – Miejsca Pamięci KL Płaszów w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i koncentracyjny (1942–1945). Wreszcie w ostatnich dniach grudnia Gmina Miejska Kraków powierzyła zarządzanie tą instytucją Muzeum Krakowa na okres od 2021 do 2024 roku. Na początku roku 2021 Muzeum KL Płaszów rozpoczęło swoją działalność. Zarządcę instytucji reprezentować będzie Monika Bednarek, która od 1 stycznia 2021 roku podjęła to ważne zadanie w ramach swojej pracy w Muzeum Krakowa.

Pracownia Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów, będąca częścią Trasy Pamięci Muzeum Krakowa, kierowana przez Martę Śmietanę, zrealizowała cały zaplanowany na rok

2020 zakres prac. W styczniu 2020 roku zakończyły się konsultacje społeczne na temat projektu Muzeum. Zostały one podsumowane raportem opublikowanym przez Muzeum Krakowa 31 marca 2020 roku – *Raport końcowy z konsultacji społecznych Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów w Krakowie – konsultacje społeczne wokół zagadnień związanych z powstającym muzeum*.

Poddano konserwacji kolejną partię obiektów pozyskanych w trakcie badań archeologicznych. Prowadzono zajęcia edukacyjne dla krakowskich licealistów – *KL Płaszów. Historia, która łączy*. Przygotowano i opublikowano kilka ważnych wydawnictw: *KL Płaszów. Przewodnik archeologiczny* autorstwa Kamila Karskiego, *KL Płaszów. 4 kilometry od Rynku Głównego w Krakowie* (zestaw materiałów edukacyjnych) oraz Jakuba Stendiga *Płaszów. Ostatnia stacja krakowskiego żydostwa*, książkę przygotowaną merytorycznie do druku przez Monikę Bednarek.

W ramach prac finansowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wykonano cyfrowe rekonstrukcje oraz modele 3D obiektów infrastruktury byłego KL Płaszów. Sukcesywnie rozbudowywano Archiwum Cyfrowe KL Płaszów. Trwały prace koncepcyjne nad pomnikiem dźwiękowym KL Płaszów jako ważną częścią docelowego upamiętnienia.

Muzeum Nowej Huty

Projekt modernizacji i rozbudowy dawnego kina Światowid na potrzeby Muzeum Nowej Huty został przygotowany przez Muzeum PRL-u w Krakowie we współpracy z zespołem Muzeum Historycznego Miasta Krakowa jeszcze w latach 2017–2019. Muzeum posiada kompletną dokumentację projektową wraz z niezbędnymi, wymaganymi prawem decyzjami i pozwoleniami oraz projekty aranżacji wnętrz i wystawy. Rok 2020 był czasem podjęcia starań o uzyskanie dofinansowania.

30 marca 2020 roku wysłano do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego wnioski z pełną dokumentacją aplikacyjną o dofinansowanie projektu modernizacji budynku dawnego kina Światowid na potrzeby Muzeum Nowej Huty w ramach programu Kultura ze środków EOG (Fundusze Norweskie). Następnie 29 maja uzupełniono dokumentację aplikacyjną m.in. o promesę prezydenta Krakowa, zapewniającą wkład własny miasta. W czerwcu uzyskano pozytywną ocenę formalną projektu. Ostatecznie Muzeum uzyskało wysoką ocenę swojego projektu (75 na 87 pkt), ale nie otrzymało dofinansowania. Całością prac w tym projekcie kierowały inż. Anna Wdzięczny i kierownik Muzeum Nowej Huty Karolina Żłobecka.

Podziemna Nowa Huta, filia Muzeum Nowej Huty, os. Szkolne 22 i 37

Od 1 marca 2019 roku Muzeum udostępnia publiczności wystawę stałą *Stan zagrożenia*, przygotowaną w schronie pod Zespołem Szkół Mechanicznych na osiedlu Szkolnym 37. Równocześnie Muzeum dysponuje kompletną dokumentacją projektową i prawomocnym pozwoleniem na budowę Centrum Podziemnej Nowej Huty na

osiedlu Szkolnym 22. Centrum wraz z czterema schronami na osiedlach Szkolnym i Krakowiaków, połączone trasami spacerowymi obejmującymi najważniejsze miejsca w starej Nowej Hucie, mają tworzyć trasę turystyczną Podziemia Nowa Huta.

W roku 2020 przygotowano projekt osobnego wejścia do schronu na osiedlu Szkolnym 37, który uzyskał prawomocne pozwolenie na budowę. Projekt Podziemia Nowa Huta, zainicjowany przed kilku laty przez Muzeum PRL-u na zlecenie Gminy Miejskiej Kraków, znalazł się w impasie, a dalszy postęp w zakresie muzealnego udostępniania nowohuckich schronów jest uzależniony od możliwości pozyskania środków inwestycyjnych na kolejny etap prac modernizacyjnych, przede wszystkim w planowanym Centrum Podziemnej Nowej Huty.

Muzeum Ruchu Harcerskiego

Muzeum Krakowa od kilku lat uczestniczy w działaniach na rzecz utworzenia Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego. W imieniu Gminy Miejskiej Kraków Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie prowadził prace budowlane na terenie fortu 52a Łapianka. Prace te finansowane są w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko jako część projektu *Rewitalizacja i adaptacja zachowanych zabytkowych części Fortu 52a Łapianka w celu utworzenia Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego w Krakowie*. Rezultatem ma być zakończenie rewitalizacji części zabytkowej fortu, budowa nowej kubatury i uruchomienie Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego w roku 2022.

Muzeum Krakowa przygotowało scenariusz wystawy stałej i koncepcję projektu tej wystawy (500 m kw. w starym forcie i 300 m kw. w nowym obiekcie). Scenariusz ten był poddany dyskusji na forum Rady Programowej Muzeum i Centrum Ruch Harcerskiego, kierowanej przez zastępcę prezydenta miasta Krakowa Bogusława Kośmidera. Scenariusz ekspozycji oparty jest na opowieści o idei i historii polskiego harcerstwa i skautingu. Wystawa ma opowiadać, czym jest harcerstwo i z czego wynika sukces harcerskiej metody wychowawczej. Ważna będzie też opowieść o samym miejscu – forcie Łapianka, twierdzy Kraków i okolicznych miejscowościach będących dzisiaj częścią Krakowa.

Za realizację projektu ze strony Muzeum był odpowiedzialny oddział Muzeum Ruchu Harcerskiego, powołany uchwałą Rady Miasta Krakowa z 12 lutego 2020 roku, wprowadzającą niezbędne zmiany w statucie Muzeum. Oddziałem kieruje kustosz Leszek J. Sibila.

Centrum Interpretacji Dziedzictwa Niematerialnego Krakowa

O potrzebie powołania tej komórki organizacyjnej dyskutowano w Muzeum od kilku lat. Pomysł zyskał aprobatę władz miasta, a także Rady Muzeum Krakowa. Formalnie Centrum zostało powołane do życia 1 października 2020 roku i jest kierowane przez kustosza Muzeum dr. Andrzeja Szokę. Program Centrum ma być kontynuacją działań Działu Folkloru i Tradycji Krakowa, który od

Prezydent Jacek Majchrowski prezentuje akt nadania imienia Bolesław dzwonowi gwałtownemu na Wieży Ratuszowej, 9 września 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

wielu lat opiekował się przede wszystkim tradycją szopkarską i tradycją Lajkonika. Potrzeba rozszerzenia tej działalności wydaje się naturalna. Niematerialne dziedzictwo miasta jest coraz istotniejszą, wręcz strategiczną częścią działań Muzeum Krakowa. Fundamentem jego działań stała się definicja niematerialnego dziedzictwa kulturowego, zapisana w konwencji UNESCO w 2003 roku. Plany Muzeum w tym obszarze to umocnienie swojej pozycji jako eksperta na obszarze Krakowa, eksperta wspierającego depozytariuszy trzech tradycji wpisanych na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego i jednej wpisanej na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości UNESCO. Centrum ma być miejscem wymiany doświadczeń różnych środowisk, osób i instytucji zajmujących się niematerialnym dziedzictwem kulturowym.

Zespół CDN stał się też głównym gospodarzem Domu Pod Krzyżem, który przez wiele był polem działania muzeum teatralnego. Ważnym wsparciem w obszarze budowy programu Centrum było zaangażowanie prof. Dariusza Kosińskiego, który współpracował z Muzeum przy opracowaniu założeń działalności CDN.

Centrum Działań Społecznościowych Jestem Kraków

Powołanie do życia tej małej komórki organizacyjnej, kierowanej przez Katarzynę Winiarczyk, poświadcza, że dla Muzeum coraz bardziej profesjonalne budowanie relacji społecznych stało się bardzo ważną częścią codziennego funkcyj-

Posiedzenie Rady Muzeum Krakowa, sala Miedziana w pałacu Pod Krzysztofory, 21 stycznia 2020 r., fot. Andrzej Janikowski

nowania. Odwołanie się do hasła jubileuszu 120-lecia Muzeum *Jestem Kraków* wskazuje na główny kierunek działania, na rozmowę o krakowskiej tożsamości i na zaproszenie do współpracy wokół tego hasła ludzi i środowisk chcących odkrywać i pogłębiać krakowską identyfikację. Centrum Działań Społecznościowych podejmowało w roku 2020 dopiero pierwsze działania i wypracowywało program na kolejne lata. Spektakularnym wydarzeniem było uruchomienie, po kilkudziesięciu latach przerwy, dzwonu gwałtownego na Wieży Ratuszowej jako miejskiego dzwonu o imieniu Bolesław.

Rada Muzeum Krakowa

W roku 2020 odbyły się dwa posiedzenia Rady Muzeum Krakowa nowej, piątej kadencji. Podczas pierwszego, 21 stycznia w sali Miedzianej w pałacu Pod Krzysztofory, prezydent Jacek Majchrowski wręczył nominacje 13 członkom Rady. Dokonano wyboru przewodniczącego, którym został ponownie prof. Jacek Purchla. Drugie posiedzenie Rady miało miejsce 1 grudnia i odbyło się w trybie online. W posiedzeniu wzięli udział pełnomocnik prezydenta miasta Krakowa ds. kultury Robert Piaskowski i dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa Katarzyna Olesiak. Rada pozytywnie zaopiniowała sprawozdanie Muzeum za rok 2019 i zapoznała się z sytuacją Muzeum w roku 2020 i wstępnymi planami na rok 2021.

Nagrody i wyróżnienia

Rok 2020 był czasem obfitującym w liczne prestiżowe nagrody dla naszej instytucji:

Dr Joanna Zdebska-Schmidt i dyrektor Jacek Salwiński w Centrum Kultury w Łomży z nagrodą im. Zygmunta Glogera III stopnia dla Rydlówki, 25 września 2020 r.

Uroczystość wręczenia medalu św. Józefa, kościół Bożego Ciała, pierwszy z prawej dyrektor Michał Niezabitowski, 25 czerwca 2020 r., fot. Andrzej Janikowski

- 31 stycznia wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński przyznał Muzeum Krakowa złoty medal Zasłużony Kulturze Gloria Artis.
- Kapituła medalu św. Józefa za rok 2019 wyróżniła Muzeum Krakowa za wielką dbałość o dziedzictwo rzemiosła krakowskiego. Nagrodę 25 czerwca odebrał dyrektor Michał Niezabitowski.
- Muzeum otrzymało nagrodę główną w konkursie Kraków bez Barrier 2019 w kategorii najlepsza firma wspierająca Krakowską Kartę Rodziny z Niepełnosprawnym Dzieckiem.
- Wyróżnienie w plebiscycie Lider Małopolski 2019. Najlepsze przedsięwzięcia roku w Małopolsce w XX konkursie z tego cyklu. Nagroda jest przyznawana przez Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Małopolski.
- Marka Radia Kraków za sierpień 2020 r. dla Muzeum Nowej Huty za wystawę *Wańka-ustańka. Nowobucki pomnik Lenina*.
- Nagroda im. Zygmunta Glogera III stopnia dla Rydlówki za działalność edukacyjną i popularyzatorską zakorzenioną w lokalnej tradycji. 25 września na uroczystości w Łomży nagrodę odebrali z rąk wiceminister kultury Magdaleny Gawin dyrektor Jacek Salwiński i dr Joanna Zdebska-Schmidt.
- Srebrny Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego. Medal przyznał Sejmik Województwa Małopolskiego, a uroczystość odbyła się na gali Święta Małopolski 8 grudnia 2020 roku.
- Thesaurus Cracoviensis – Centrum Interpretacji Artefaktów otrzymał prestiżową nominację do Europejskiej Nagrody Muzealnej Roku (EMYA).

Zbiory

W roku 2020 Muzeum ograniczyło środki wydatkowane na zakupy muzealiów. Ciągłe jednak wartościowe obiekty pozyskiwano do zbiorów przez dary i przekazy.

Łącznie w całym roku pozyskaliśmy 3106 obiektów (816 numerów inwentarzowych), w tym 1446 drogą zakupów, 901 obiektów to dary, a 759 muzealiów – przekazy. Wartość nabytków wyniosła 451 052 zł, w tym wartość zakupów 71 312 zł.

Wśród najciekawszych nabytków można wymienić (wszystkie zdjęcia nowych muzealiów – Tomasz Kalarus):

Zakupy

- 21 fotografii Ignacego Kriegera z 2. poł. XIX w. przedstawiających zabytki Krakowa i dzieła sztuki, nr inw. MHK-Fs22817/IX/1–MHK-Fs22819/IX/4;
- taca prostokątna z napisem REST. POD OBRAZEM / W KRAKOWIE, znak firmy NORBLIN i SKA, XX w., nr inw. MHK-6259/III;
- trzy bulionówki z herbem Krakowa, na podstawie znak *M. Jarra*, XX w., plater, nr inw. MHK-6260/III/1-3;
- dwa kieliszki na jajka z herbem Krakowa, na podstawie znak *M. Jarra*, XX w., plater, nr inw. MHK-6262/III/1-2;
- sześć mleczników z herbem Krakowa, XX w., plater, nr inw. MHK-6261/III/1-6.

Dary i przekazy

- medal Cracoviae Merenti, 2019, proj. Kazimierz Adamski, 1993, srebro, odlew, nr inw. MHK-4271/IIN/1-4;

Soter Jaxa-Malachowski, *Widok na Wawel*, sygn. p.d. S. Jaxa / 1929, olej, tempera, tektura, 23,5 × 68,5 cm, nr inw. MHK-6215/III

Wlastimil Hofman, *Dwóch faunów (Satyr)*, sygn. p.d. Wlastimil Hofman, lata 20.–30. XX w., olej, dykta, 33,5 × 48 cm, nr inw. MHK-6227/III

Wlastimil Hofman, *Portret dzieci (Dziecko i anioł)*, sygn. d.sr., Wlastimil / Hofman, lata 20.–30. XX w., olej, tektura, 25 × 35 cm, nr inw. MHK-6226/III

Wincenty Wodzinowski, *Scena rodzajowa*, sygn. p.d. W. WODZINOWSKI / MONACHIUM 1894, olej, płótno, 30,5 × 40,5 cm, nr inw. MHK-6230/III

Bronisława Rychter-Janowska, *W dworku*, sygn. p.d. B. RYCHTER-JANOWSKA, pocz. XX w. (?), olej, tektura, 24 × 34 cm, nr inw. MHK-6234/III

- zestaw 14 fotografii Krakowa z okresu II wojny światowej nieznanymi autorami, przedstawiających getto, ulice krakowskiego Kazimierza i Krakowa, nr inw. MHK-Fs22821/IX/1–MHKFs22821/IX/14;
- fotografie z okresu II wojny światowej autorstwa Franciszka Maćkowiaka – 54 odbitki i negatywy oraz album zawierający 64 fotografie;
- przekaz 88 obiektów z Urzędu Miasta Krakowa, w tym 65 obrazów (prace olejne, akwarele, techniki mieszane), grafik oraz 23 przedmioty codziennego użytku (zegar stołowy, srebra, plater). Prace malarzy polskich przełomu XIX i XX w., m.in. Jacka Malczewskiego, Sotera Jaxy-Malachowskiego, Stefana Filipkiewicza, Alfonsa Karpińskiego, Wincentego Wodzinowskiego, Bronisławy

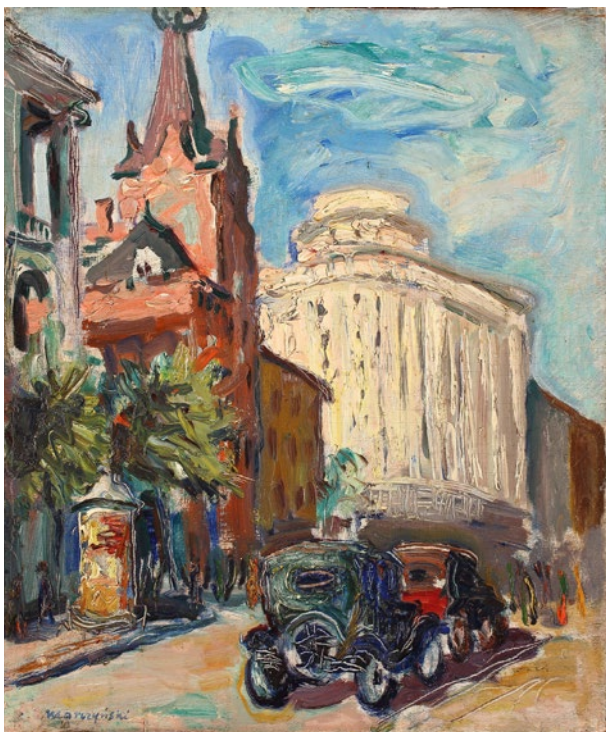
Henryk Uziembło, *Portret wiejskiej dziewczyny (Krakowianka?)*, sygn. l.d. H. UZIEMBŁO, 1. ćw. XX w. (?), akwarela, gwasz, papier, 49,5 × 35 cm, nr inw. MHK-6254/III

Teodor Grott, *Martwa natura z różami*, sygn. p.g. Teod. Grott, XX w., akwarela, 36 × 50 cm, nr inw. MHK-6229/III

Eugeniusz Waniek, *Martwa natura z maską*, sygn. l.d. E. Waniek, 1993, olej, płótno, 36 × 45 cm, nr inw. MHK-137/IV

Adam Marczyński, *Widok ulicy Basztowej w Krakowie*, sygn. l.d. *Marczyński*, lata 30. XX w., olej, sklejka, 49 × 41,5 cm, nr inw. MHK-6225/III

Taca prostokątna z napisem REST. POD OBRAZEM / W KRAKOWIE, znak firmy NORBLIN i SKA, XX w., nr inw. MHK-6259/III

Jedna z trzech bulionówek z herbem Krakowa, na podstawie znak *M. Jarra*, XX w., plater, nr inw. MHK-6260/III/1-3

Jeden z dwóch kieliszków na jajka z herbem Krakowa, na podstawie znak *M. Jarra*, XX w., plater, nr inw. MHK-6262/III/1-2

Jeden z sześciu mleczników z herbem Krakowa, XX w., plater, nr inw. MHK-6261/III/1-6

Medal Cracoviae Merenti, 2019, proj. Kazimierz Adamski, 1993, srebro, odlew, nr inw. MHK-4271/IIN/1-4, awers i rewers

Rychter-Janowskiej, Wlastimila Hofmana, Kaspra Żelechowskiego, Henryka Uziembły, Teodora Grotta, Wojciecha Kossaka, Michała Pocięchy, Adama Marczyńskiego, Iwana Trusza, Tadeusza Popiela, Wojciecha Weissa, Stanisława Fabijańskiego oraz prace malarzy współczesnych: Eugeniusza Wańka, Stanisława Jerzego Sudera, Jerzego Wróblewskiego, Allana Rzepki.

Inwentaryzacja i ruch muzealiów

Bieżąca praca inwentaryzacyjna zamknęła się opracowaniem (ewidencja i opracowanie naukowe) 2308 obiektów ze zbiorów Muzeum Krakowa i reinwentaryzacją 1546 muzealiów. Stała praca u podstaw nie jest widoczna na co dzień, nie jest efektowna, ale daje podstawę do wszelkich innych działań: edukacyjnych, wystawienniczych i popularyzatorskich.

W ramach kontroli zbiorów przeprowadzono komisyjną kontrolę (skontrum) kolekcji fotograficznej, kontynuując prace z roku poprzedniego. Skontrum objęło m.in. kolekcję Kriegerów, a przewodniczył mu dr Jacek Zinkiewicz.

Pod koniec 2020 roku rozpoczęto przenosiny zbiorów fotograficznych z magazynu Działu Fotografii Krakowskiej do magazynu głównego w Thesaurus Cracoviensis. To także ważny zakres związany z porządkowaniem cząstkowych magazynów i przenoszeniem całości kolekcji muzealnych do magazynu głównego.

Konserwacja muzealiów

Praca konserwatorów Muzeum była utrudniona wskutek ograniczeń sanitarnych związanych ze stanem pandemii, a przez część roku praktycznie niemożliwa. Pomimo to większość prac zaplanowanych na rok 2020 została zrealizowana.

Wykonane prace konserwatorskie, w podziale na poszczególne pracownie, przedstawiono w tabeli.

Pracownie konserwacji Muzeum Krakowa	Liczba muzealiów poddanych konserwacji
Pracownia Malarstwa i Rzeźby	66
Pracownia Papieru i Fotografii	289
Pracownia Metalu	85
Pracownia Tkanin	63
Pracownia Szopek	44
Pracownia Mebli	45
Pracownia Introligatorska	49

Prowadzono nadzór nad stanem zachowania muzealiów na wystawach stałych i czasowych Muzeum.

Wystawy

Wystawy czasowe

Rewolucję spowodowaną przez pandemię w Muzeum najlepiej można było zobaczyć w planie wystaw czasowych i jego realizacji. W roku 2020 pierwszą wystawę czasową otworzyliśmy dopiero na początku sierpnia. Wszystkie wystawy zostały przesunięte na późniejszy okres, z części projektów Muzeum zmuszone było zrezygnować.

Muzeum Nowej Huty

5 sierpnia 2020 roku w Muzeum Nowej Huty uczestniczyliśmy w wernisazu wystawy czasowej *Wańka-wstańka. Nowohucki pomnik Lenina*. Wystawa opowiadała o burzliwych dziejach pomnika Lenina w Nowej Hucie, a także o jego drugim życiu już po usunięciu z alei Róż w 1989 roku. Tłem dla wystawy były losy podobnych pomników w wielu innych krajach, czyli próba spojrzenia na współczesne pomniki jako symbole trudnego czy niechcianego dziedzictwa. Ekspozycja cieszyła się sporym zainteresowaniem. Pomnik Lenina to ważny punkt odniesienia w historii Nowej Huty, ale także i dzisiaj istotny symbol w dyskusji o obecnym kształcie miasta – dzielnicy.

Wystawę przygotował pracownik oddziału adiunkt Zbigniew Semik, a autorem aranżacji ekspozycji był Paweł Żelichowski. Ekspozycja otrzymała ważne wyróżnienie – markę Radia Kraków za sierpień. Niestety na początku listopada została zamknięta dla publiczności. Udostępniana była do 3 maja 2021 roku.

Fabryka Emalia Oskara Schindlera

13 sierpnia 2020 roku w Fabryce Emalia Oskara Schindlera otwarta została ekspozycja czasowa *Ślady*. To autorski projekt Marty Śmietany, kierownika Pracowni Muzeum – Miejsce Pamięci KL Płaszów. Ekspozycja odkrywała i pokazywała publiczności krakowskie ślady wojny i Zagłady. Ślady obecne w przestrzeni miasta, ale także w pamięci i wrażliwości dzisiaj żyjących mieszkańców Krakowa. Wystawa była próbą dialogu pomiędzy tymi dyskretnymi śladami, przede wszystkim różnorodną pamięcią wojny i okupacji, a publicznością Muzeum, często tylko przebiegającą przez muzealne sale ekspozycyjne.

Twórcą aranżacji była firma Wzorro Design sc. Ekspozycję udostępniano do 5 kwietnia 2021 roku.

Dom Zwierzyniecki

18 września 2020 roku w Domu Zwierzynieckim odbył się wernisaz wystawy *Pozdrowienia z Krakowa... Adam Setkowicz*. Ekspozycję przygotowała kustosz Elżbieta Lang, współpracując z kierowniczką oddziału Marią Lempart, odpowiedzialną za cały projekt. Wystawa powstała we współpracy z kolekcjonerem Bernardem Homziukiem, który jest właścicielem kolekcji kart pocztowych powstałych według projektów Setkowicza. Jednocześnie na wystawie zgroma-

Wernisaż wystawy *Wanka-wstanka. Nowohucki pomnik Lenina*, przemawia dyrektor Jacek Salwiński, 5 sierpnia 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

dzono bardzo reprezentatywny wybór prac tego twórcy, pochodzący z kolekcji prywatnych oraz wypożyczeń z wielu polskich muzeów.

Autorem aranżacji był Bartłomiej Woch, a wystawę początkowo zaplanowano do zwiedzania do 31 stycznia 2021 roku, następnie przedłużono do 18 kwietnia 2021 roku.

Muzeum Podgórze

7 października 2020 roku w Muzeum Podgórze została otwarta wystawa czasowa *Podgórze Wojciecha Weissa*. Ekspozycja okazała się niespodziewanie ostatnią udostępnioną publiczności w minionym roku. Była to pierwsza z cyklu ekspozycji artystycznych w tym oddziale. Jej bohaterem został Wojciech Weiss i jego twórczość. Dla kuratorki ważne były przede wszystkim związki malarza z Podgórzem i nieodległym Płaszowem. Muzeum zaprezentowało swoją kolekcję prac artysty i równocześnie podgórskie wątki w kolekcjach rodziny reprezentowanej przez Zofię Weiss-Nowinę Konopkę i Renatę Weiss.

Ekspozycja została przygotowana przez kierowniczkę oddziału Katarzynę Bury i autorkę aranżacji Agatę Pinksz. Ciekawym wątkiem ekspozycji było także nawiązanie do zjawiska synestezji obecnej w twórczości artysty. Ekspozycja została opracowana przy uwzględnieniu wysokich standardów dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Udostępnienie zaplanowano ostatecznie na okres do 30 maja 2021 roku.

Wernisaż wystawy *Pozdrowienia z Krakowa... Adam Setkowicz*, od lewej: Bernard Homziuk, kustosz Elżbieta Lang i dyrektor Michał Niezabitowski, Dom Zwierzyniecki, 18 września 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

Wystawy online

My chcemy Boga

Od 27 kwietnia do 31 grudnia 2020 roku zespół Muzeum Nowej Huty udostępniał internetową wystawę *My chcemy Boga*, przygotowaną z okazji 60. rocznicy Walki o Krzyż w Nowej Hucie i 100. rocznicy urodzin papieża Jana Pawła II.

214

Wernisaż wystawy *Podgórze Wojciecha Weissa* w Muzeum Podgórze, od lewej: dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak, kurator wystawy Katarzyna Bury oraz Zofia Weiss-Nowina Konopka, 7 października 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

Kuratorem ekspozycji był Bartosz Arkuszewski, a projekt od strony graficznej i informatycznej przygotował Mirosław Bury.

Pokonkursowa wystawa szopek krakowskich

3 grudnia 2020 roku obradowało jury *78. konkursu szopek krakowskich*, a 6 grudnia miała miejsce uroczystość wręczenia nagród uczestnikom konkursu. W kategorii szopek dużych pierwszą nagrodę otrzymał Leszek Zarzycki, w kategorii szopek średnich – Maciej Moszew, wśród szopek małych pierwszą nagrodę przyznano Jakubowi Zawadzińskiemu, natomiast pierwsze miejsce w grupie szopek miniaturowych zajął Jan Kirsz. Na konkurs zgłoszono 87 prac. Jury konkursu obradowało online, a zainteresowanie konkursem, pomimo pandemii, było bardzo duże zarówno wśród uczestników, jak i przedstawicieli mediów lokalnych i ogólnopolskich.

W Celestacie przygotowano do zwiedzania *Pokonkursową wystawę szopek krakowskich*, która niestety przez cały grudzień była dostępna jedynie w wersji online. Wystawę udostępniono publiczności dopiero 1 lutego 2021 roku. Kuratorem ekspozycji była kustosz Małgorzata Niechaj.

Zagraniczne wystawy szopek

23 stycznia 2020 roku w Nowogródku na Białorusi otwarta została wystawa szopek krakowskich, zorganizowana we współpracy Instytutem Polskim w Mińsku. Kuratorem wystawy zorganizowanej w Domu Kultury w Nowogródku był Leszek J. Sibila, a na wernisażu Muzeum reprezentowała dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak.

W swojej wędrówce po miastach Białorusi szopki dotarły do Wołkowyska, gdzie 4 lutego 2020 roku w Wojenno-Historycznym Muzeum otwarto kolejną wystawę szopek krakowskich ze zbiorów Muzeum Krakowa. Ekspozycję przygotowano we współpracy z Wojenno-Historycznym Muzeum w Wołkowysku oraz Instytutem Polskim w Mińsku. Muzeum Krakowa na uroczystościach towarzyszących

wystawie reprezentowała dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak. Wystawa przygotowana przez kustosza Leszka J. Sibila była czynna do 24 lutego 2020 roku.

Wszystkie planowane na koniec roku wystawy szopek, zarówno te zagraniczne, jak i przygotowywane w wielu miejscach w Polsce, zostały ostatecznie odwołane z powodu ograniczeń pandemicznych.

Wystawy stałe

W roku 2020 czynne były następujące wystawy stałe:

- *Cyberteka. Kraków – czas i przestrzeń* – oddział Krzysztofor, pałac Pod Krzysztoforą, Rynek Główny 35 (zamknięta od 12 marca do 18 maja i ponownie od 7 listopada);
- *Dzieje i kultura Żydów krakowskich* – Stara Synagoga, ul. Szeroka 24 (zamknięta od 12 marca do 12 czerwca i ponownie od 7 listopada);
- *Krakowskie Bractwo Kurkowe i obronność miejska* – Celestat, ul. Lubicz 16 (czynna od 22 maja do 6 listopada);
- *Krakowianie wobec terroru 1939–1945–1956* oraz dawne cele Gestapo – oddział Ulica Pomorska, ul. Pomorska 2 (zamknięta od 13 marca do 3 czerwca i ponownie od 7 listopada);
- *Mieszkański dom* – Kamienica Hipolitów, pl. Mariacki 3 (zamknięta od 12 marca do 2 czerwca i ponownie od 7 listopada);
- *Kraków – czas okupacji 1939–1945* – Fabryka Emalia Oskara Schindlera, ul. Lipowa 4 (zamknięta od 12 marca do 3 czerwca i ponownie od 7 listopada);
- *Apteka Tadeusza Pankiewicza w getcie krakowskim* – Apteka pod Orłem, pl. Bohaterów Getta 18 (zamknięta od 12 marca do 25 maja i ponownie od 7 listopada);
- Trasa turystyczna *Śladem europejskiej tożsamości Krakowa* – Rynek Podziemny, Rynek Główny 1 (zamknięta od 12 marca do 29 maja i ponownie od 7 listopada);
- *Wieża Ratuszowa*, czynna od 8 do 11 marca i ponownie od 12 maja do 6 listopada;
- *Barbakan i Mury Obronne*, czynne od 9 maja do końca października 2020;
- *Miasto pod kopcem Kraka* – Muzeum Podgórze, ul. Limanowskiego 51 (zamknięta od 12 marca do 1 czerwca i ponownie od 7 listopada);
- *Rydłówka*, ul. Włodzimierza Tetmajera 28 (zamknięta od 12 marca do 8 czerwca i ponownie od 7 listopada);
- *Stan zagrożenia* – Podziemna Nowa Huta, schron na os. Szkolnym 37 (zamknięta od 12 marca do 30 czerwca i ponownie od 7 listopada);
- *Mieszkanie przedmiejskie przed stu laty* – Dom Zwierzyńnicki, ul. Królowej Jadwigi 41 (zamknięta od 12 marca do 28 maja i ponownie od 7 listopada);
- *Thesaurus Cracoviensis* – Centrum Interpretacji Artefaktów, ul. Księcia Józefa 337 (zamknięty od 12 marca, otwarty w październiku w okresie do 7 listopada).

Prace nad scenariuszami nowych wystaw

W ciągu roku wielokrotnie zmieniano plany wystaw na rok 2021 i 2022. Kolejne, kompletnie zaskakujące decyzje

rządowe, ograniczające możliwości działania, zmieniająca się i niepewna sytuacja wokół Muzeum oraz faktyczny paraliż ruchu turystycznego zmuszały do weryfikacji planów bieżących i stawiały pod znakiem zapytania przygotowane już plany na rok 2021 i kolejne lata.

Ostatecznie kluczowym projektem Muzeum na rok 2021 stało się otwarcie pałacu Pod Krzysztofory w kształcie po modernizacji i pracach konserwatorskich. Zrezygnowano z większości zaplanowanych wystaw czasowych, część przesunięto na lata 2022 i 2023.

W planie na 2021 rok umieszczono:

- Dom pod Krzyżem: *W chocholim tańcu*, kuratorki Julia Lizurek i Karina Janik;
- Fabryka Emalia Oskara Schindlera: *Rozstania – poszukiwania. Wojenne losy krakowian*, kurator Bartosz Heksel;
- Muzeum Nowej Huty: *Osiedleni. Mistrzejowice*, kurator Maciej Mieziań;
- Muzeum Podgórze: *Współlistnienie*, kurator Mateusz Zdeb;
- Wystawy plenerowe: *Muzeum po sąsiedzku – Prądnik Biały*, kurator dr Wacław Szczepanik; *Brązowi. 100-lecie Garbarni Kraków*, kurator Grzegorz Jeżowski;
- Krzysztofory: *Pokonkursowa wystawa szopek krakowskich*, kurator Małgorzata Niechaj.

Działalność naukowa i wydawnicza

Ważną częścią pracy naukowej było seminarium naukowe prowadzone przez prof. Zdzisława Nogę, będące miejscem prezentacji wielu pomysłów i projektów badawczych planowanych lub realizowanych przez pracowników Muzeum. Sporą część seminaryjnych debat poświęcono pomysłowi programu badawczego zatytułowanego roboczo *Socjotopografia miasta*. Po wielu miesiącach debat sformułowano założenia programu i schemat działania. Wstępne założenia *Socjotopografii* jako wiodącego projektu naukowego Muzeum przedstawiono na posiedzeniu Rady Muzeum 1 grudnia 2020 roku.

Tradycyjnie już pracownicy Muzeum spotykali się raz w miesiącu na muzealnych wykładach – prezentacjach, gdzie zapoznawano się z wybranymi wątkami pracy muzealnej i odbywała się dyskusja o najważniejszych obszarach muzealnej aktywności. Wykłady te programował i prowadził dyrektor Jacek Salwiński.

W roku odbyły się wykłady:

- 20 stycznia, Kamienica Hipolitów, dr Jacek Zinkiewicz: *Czego dowiadujemy się o średniowiecznym Krakowie ze zbiorów Muzeum Krakowa*;
- 17 lutego, Kamienica Hipolitów, dr Łukasz Sarnat: *Scenariusz wystawy muzealnej. Analiza projektanta*;
Kolejne wykłady odbyły się online:
- 18 maja, Łukasz Wałas: *Rynek Podziemny – scenariusz i wystawa. Próba ewaluacji po 10 latach funkcjonowania*;
- 15 czerwca, Kamil Stasiak: *Święta oddziałów i wybrane wydarzenia muzealne Muzeum Krakowa na tle działań innych instytucji kultury*;
- 2 listopada, Klaudia Kaczmarczyk: *Programy edukacyjne towarzyszące wystawom czasowym. Próba analizy*;

- 16 listopada, dr Karina Janik: *Performatywne, parateatralne działania jako niekonwencjonalne sposoby uczestnictwa w kulturze publicznej*;

- 14 grudnia, Marta Śmietana, Katarzyna Winiarczyk: *Konsultacje społeczne – przykry obowiązek czy ścieżka muzealnej partycypacji. Przypadek KL Płaszów*.

W roku 2020 dorobek wydawniczy Muzeum był nieco skromniejszy niż w poprzednich latach. Ograniczenia w budżecie instytucji wymusiły rezygnację z kilku pozycji wydawniczych i przesunięcie kolejnych na następne lata. Istotnym dorobkiem minionego roku są kolejny tom Biblioteki Krzysztoforskiej oraz katalog judaików w ramach serii wydawniczej Katalog Zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

Ważnym obszarem pracy były starania o umieszczenie rocznika „Krzysztofory” na liście ministerialnych wydawnictw naukowych. Stąd też takie działania, jak powołanie Rady Naukowej „Krzysztoforów” (jeszcze w roku 2019), wprowadzenie nowych standardów recenzowania, starania o pozyskanie szerszego grona autorów, własna strona internetowa wydawnictwa. W roku 2020 ukazał się 37. zeszyt „Krzysztoforów” za rok 2019 i przygotowano nowy numer poświęcony Muzeum – Miejscu Pamięci KL Płaszów, który ukaze się drukiem w pierwszym kwartale 2021 roku.

Dyrektor Muzeum dr Michał Niezabitowski pracował nad monografią Muzeum, która będzie syntezą dziejów naszej instytucji za lata 1899–2019 i ukaze się drukiem na otwarcie pałacu Pod Krzysztofory po wieloletnim remoncie.

Prace wydawnicze konsultowało i koordynowało Kolegium Wydawnicze, któremu przewodniczył dyrektor Jacek Salwiński, a za realizację planu wydawnictw odpowiadał Dział Wydawnictw kierowany przez Marcina Barana.

Muzeum opublikowało w roku 2020:

Wydawnictwa naukowe

- „Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 2019, z. 37, red. nauk. Michał Niezabitowski we współpracy z Ewą Gaczoł, red. Anna Biedrzycka, format 21 × 29,7 cm, 460 s.;
- Maria Zientara: *Sztuka krakowska 1945–2000*. T. 1. *Socrealizm i czas „odwilży” (1945–1959/1960)*, Biblioteka Krzysztoforska, nr 7, red. Zofia Wyżlińska, format 20,5 × 29 cm, 384 s.;
- Eugeniusz Duda, Elżbieta Długosz: *Judaika i wybrane pamiątki związane z historią krakowskich Żydów w zbiorach Muzeum Krakowa*, Katalog Zbiorów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, nr 8, red. Anna Biedrzycka, format 21 × 29,7 cm, 524 s.

Katalogi wystaw czasowych

- Zbigniew Semik, Magdalena Banaszkiewicz: *Wańka-wstańka. Nowohucki pomnik Lenina*, red. Łukasz Klimek, format 29 × 21 cm, 120 s.;
- Marta Śmietana: *Ślady*, red. Łukasz Klimek, format 16,8 × 24 cm, 248 s.;

- Bernard Homziuk: *Pozdrowienia z Krakowa... Adam Setkowicz*, red. Barbara Cisowska-Dulian, format 20 × 26 cm, 80 s.;
- Katarzyna Bury, Renata Weiss: *Podgórze Wojciecha Weissa*, red. Marcin Baran, format 19 × 21,8 cm, 196 s.

Przewodniki

- Walery Bubiń: *Wokół ulicy Karmelickiej*, red. Barbara Cisowska-Dulian, format 20 × 25,5 cm, 96 s.;
- Małgorzata Palka: *Rydlówka*, wznowienie, red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 28 s.;
- Kamil Karski: *KL Płaszów. Przewodnik archeologiczny*, red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 44 s.;
- Kamil Karski: *The KL Płaszów. An Archaeological Guide*, red. Marcin Baran, format 12 × 21 cm, 44 s.

Wydawnictwa informacyjne

- *Zajrzyj do Huty (2020)*, informator, red. Barbara Cisowska-Dulian, format 10,4 × 14,8 cm, 56 s.;
- *Pałac Krzysztofora*, folder informacyjny, red. Marcin Baran, format 21 × 29,7 cm, 12 s.

Inne

- Jakub Stendig: *Płaszów. Ostatnia stacja krakowskiego żydostwa*, przygotowała do druku Monika Bednarek, red. Aleksandra Marczuk, format 16,8 × 24 cm, 300 s.;
- *Krakowska koronka klockowa*, oprac. Adrianna Beczek, Alicja Soćko-Mucha, red. Łukasz Klimek, format 16,5 × 21,5 cm, 60 s.;
- *Zagadkowy Kraków*, praca zbiorowa, red. nauk. Piotr Hapanowicz, Michał Niezabitowski, Wacław Passowicz, wyd. 5 popr., red. Barbara Cisowska-Dulian, format 14 × 21 cm, 448 s.;
- *Oto szopka. Malowanki*, format 21 × 29,7 cm, 28 s.;
- *Oto szopka. Wycinanki*, format 21 × 29,7 cm, 28 s.

Edukacja

Działania edukacyjne, ale także te o charakterze społecznym i promocyjnym uległy w roku 2020 wielkim zmianom. Muzeum powołało jeszcze w kwietniu 2020 roku zespół do prowadzenia działań e-learningowych. Przygotowanie lekcji i zajęć online stało się jednym z priorytetów Muzeum.

Bardzo aktywnie pracowano na rzecz budowy oferty *Muzeum online*. Zespół nazywany w skrócie Digital, kierowany przez dr Magdalenę Rusek-Karską, inspirował wszystkie działania promocyjne i edukacyjne w tym obszarze. Wykłady, dyskusje, spacery wirtualne stały się częścią stałej oferty Muzeum.

Muzeum mocno włączyło się także w akcje społeczne wzywające do odpowiedzialności w sytuacji zagrożenia epidemicznego. Stąd działania pod szyldem *Zostań w domu – opowiedz Kraków*. W pierwszym etapie pandemii to było główne hasło Muzeum. W kolejnym etapie, już w okresie letnim, bardzo intensywnie uczestniczyliśmy w działaniach na rzecz ożywienia ruchu turystycznego w Krakowie

i zachęcania mieszkańców do odkrywania, ponownego czy po raz pierwszy, swojego miasta, z jego zabytkami, ciekawostkami i nieznanymi szerzej miejscami. Stąd wspieranie takich akcji miejskich, jak *Zostań turystą w Krakowie czy Odkryj Kraków*. Spacerzy, zajęcia plenerowe miały wspierać turystykę miejską i regionalną, a tym samym miasto postawione gwałtownie w sytuacji odpływu globalnego ruchu turystycznego.

Muzeum, zwłaszcza w okresie letnim, intensywnie realizowało stacjonarną ofertę, tę towarzyszącą wystawom czasowym i stałym, ale także segment spacerów miejskich. Dużym utrudnieniem było radykalne ograniczenie liczebności grup i wreszcie zakaz prowadzenia stacjonarnej działalności edukacyjnej dla grup.

Edukacja czasu wolnego

Przygotowana na wiosnę 2020 *Muzeomania* pod hasłem *Piękno* została w marcu odwołana i przesunięta na jesień. W edycji jesiennej program został zrealizowany tylko w części i w końcówce roku tylko w wersji online.

Przez cały 2020 rok odbywały się debaty *Krakowskiego kolokwium*:

- 11 lutego, *Transport publiczny, przeszłość, teraźniejszość i przyszłość*, paneliści: Łukasz Franek, dyrektor Zarządu Transportu Publicznego w Krakowie, Robert Salisz, zastępca dyrektora ds. rozwoju Muzeum Inżynierii Miejskiej w Krakowie, prof. Krzysztof Stypuła i dr Marek Bauer, Politechnika Krakowska, prowadzenie dyrektor Jacek Salwiński;
- 2 czerwca, *Sami się rządźmy najlepiej* (debata online), paneliści: prof. Jacek Purchla, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, dr hab. Agnieszka Sikorska-Chłosta, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, prof. Mirosław Stec, Uniwersytet Jagielloński, Bogusław Kośmider, zastępca prezydenta Krakowa, Mateusz Drożdż, Biuro Rady Miasta Krakowa, prowadzenie dyrektor Michał Niezabitowski;
- 27 października, *Cud na Wisłą czy Bitwa Warszawska? Skutki i pamięć. W 100. rocznicę wydarzeń* (debata online), paneliści: prof. Andrzej Chwalba, Uniwersytet Jagielloński, prof. Mariusz Wołos, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, prowadzenie dyrektor Michał Niezabitowski;
- 8 grudnia, *Krakowskie kamienice – (poważna) rewitalizacja czy (powierzchnowa) estetyzacja przestrzeni miejskiej?*, paneliści: dr hab. Bogusław Krasnowolski, prof. Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, dr Michał Wiśniewski, Międzynarodowe Centrum Kultury, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Maciej Wilamowski, dyrektor Biura Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, prowadzenie dyrektor Michał Niezabitowski.

Debata 40-lecia Solidarności to cykl spotkań zainicjowanych przez Stowarzyszenie Sieć Solidarności. Odbyły się cztery takie debaty, zorganizowane przez Muzeum Nowej Huty w okresie od września do grudnia. Pierwsza miała charakter hybrydowy, pozostałe już tylko online.

- 22 września, *Krakowiacy nie-Polacy? Lato 1980 w Małopolsce*, paneliści: Stanisław Handzlik, Jan Franczyk, prof. Jacek Chrobaczyński, prowadzenie Adam Gliksman;
- 16 października, *Remont. Robimy porządki małe i duże*, paneliści: Krzysztof Pakoński, Józef Lassota i Krzysztof Görlich, prowadzenie Adam Gliksman;
- 10 listopada, *Etos Solidarności: polski czy uniwersalny*, paneliści: dr Krystyna Ryczaj-Marchewczyk, Stowarzyszenie Sieć Solidarności, dr hab. Joanna Hańderek, Instytut Filozofii UJ, dr hab. Marcin Lubaś, Instytut Socjologii UJ, Kseniya Charnous i Krystian Shinkevich, białoruscy aktywiści, prowadzenie prof. Beata Kowalska, Instytut Socjologii UJ;
- 15 grudnia, *Solidarność... i co dalej? O współczesnych (nie)solidarnościach*, paneliści: Edward Nowak, Stowarzyszenie Sieć Solidarności, prof. Beata Kowalska, koordynatorka projektu *Solidarność – rozdział skończony?*, prowadzenie Jakub Juzwa i Natalia Styrnol, studenci z Instytutu Socjologii UJ.

Salon książki krakowskiej odbywał się w przez cały rok, ale także w ograniczeniach pandemicznych:

- 6 lutego, Fabryka Emalia Oskara Schindlera, promocja albumu Kamila Karskiego *KL Płaszów. Archeologia miejsca pamięci*, prowadzenie Jolanta Drużyńska;
- 25 lutego, Kamienica Hipolitów, promocja katalogu Elżbiety Błazewskiej *Mechaniczne zegary domowe w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*, udział wzięli: Tomasz Kalarus, Wacław Passowicz, Zenon Wołek i dr Katarzyna Moskal, prowadzenie Witold Turdza;
- 1 września, Fabryka Emalia Oskara Schindlera, promocja katalogu wystawy *Ślady* autorstwa Marty Śmietany, prowadzenie prof. Jacek Chrobaczyński;
- 28 października, Muzeum Nowej Huty, promocja katalogu wystawy *Wańka-wstańka. Nowohucki pomnik Lenina* autorstwa Zbigniewa Semika, prowadzenie Krzysztof Żyra (w trybie online).

Programy edukacyjne towarzyszące wystawom stałym i czasowym

Wystawom czasowym towarzyszyły programy edukacyjne, zrealizowane tylko częściowo w wersji hybrydowej lub online.

Przeprowadzono zajęcia w ramach rocznego muzealnego seminarium *Rozmowy wokół historii i pamięci*, adresowanego do nauczycieli i edukatorów. Zajęcia prowadzili pracownicy Muzeum, ale także eksperci z wielu ośrodków zajmujących się tematyką II wojny i Holokaustu. Program seminarium przygotowały Monika Bednarek i Marta Śmietana.

Szkolenia dla przewodników to od lat stała część oferty Muzeum. Realizowane są na kilku poziomach: podstawowym – szkoleń dla zainteresowanych zapoznaniem się z wystawami i ofertą Muzeum, dla przewodników chcących uzyskać uprawnienia do oprowadzania po wystawach stałych Muzeum i wreszcie dla zaawansowanych, tj. dla przewodników chcących poszerzyć swoje kompetencje wiedzy o Kra-

Debata online *Remont. Robimy porządki małe i duże*, Muzeum Nowej Huty, 16 października 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

Spotkanie promujące katalog Elżbiety Błazewskiej *Mechaniczne zegary domowe w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Krakowa*, od lewej: Zenon Wołek, Wacław Passowicz, Witold Turdza, Katarzyna Moskal i Tomasz Kalarus, Kamienica Hipolitów, 25 lutego 2020 r., fot. Andrzej Janikowski

kanie. Program jak zawsze cieszył się dużym zainteresowaniem przewodników. Pomimo ograniczeń sanitarnych udało się przeprowadzić szkolenia podstawowe na Trasie Pamięci Muzeum Krakowa, w Rynku Podziemnym i Rydlówce.

Najważniejsze wydarzenia muzealne

W roku 2020 Muzeum zrezygnowało z części planowanych wydarzeń. Część została przeprowadzona w wersji cyfrowej, z dostępem publiczności przez różnorodne narzędzia cyfrowe.

Drążenie miasta to święto oddziału Rynek Podziemny, mające swoją markę i własną, sporą grupę odbiorców. Punktem startu 7 stycznia był wykład prof. Andrzeja Szyjowskiego *Znaczenie ognia w kulturze*. Tematem przewodnim wydarzenia był tym razem *Ogień*. Spotkania i warsztaty pod tym hasłem odbywały się w Rynku Podziemnym przez cały miesiąc. Autorką programu i osobą odpowiedzialną za realizację była Justyna Kutrzeba-Synowiec.

23 lutego odbyła się druga edycja święta oddziału Muzeum Podgórze *Podgórze + Komunikacja*, poświęconego tym razem różnym formom komunikacji: miejskiej, infrastrukturalnej i międzykulturowej. Program wydarzenia przygotował

Święto Muzeum Podgórze, zajęcia na wystawie *Krakowskie drogi żelazne*, 23 lutego 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

Filip Rekucki-Szczurek, a w pracach uczestniczył cały zespół oddziału.

Pochód Lajkonika w roku pandemii nie odbył się. To wyjątkowa sytuacja w dziejach Krakowa, Muzeum i samej tradycji Lajkonika. Zespół Muzeum przygotował ratunkową wersję cyfrową. Kulminacją był 18 czerwca, kiedy zaprezentowano krótki film z wręczenia haraczu Lajkonikowi przez prezydenta Krakowa w towarzystwie dyrektora Muzeum. Tradycję przypominano dzięki nagraniom z trasy pochodu, udostępnionym w sieci i na profilach społecznościowych Muzeum.

W okresie letnim udało się przeprowadzić kilka wydarzeń w tradycyjnej konwencji stacjonarnej. 26 lipca oddział Krzysztofory świętował *Imieniny Krzysztofa*, tym razem pod hasłem *Imieniny z duchami*. Program nastawiony na miłe spędzenie czasu wakacji w gościnnych progach Muzeum i składający się z rodzinnych spacerów, warsztatów dla dzieci, oprowadzań miał na celu także promocję działalności Krzysztoforów. Nad całością wydarzenia czuwała Justyna Kasińska.

8 września w Wieży Ratuszowej odbyła się uroczystość uruchomienia dzwonu Bolesław. Niecodzienne wydarzenie przywróciło do życia, po kilkudziesięcioletniej przerwie, dzwon gwałtowny w hełmie Wieży Ratuszowej. Dzwon z wielowiekową historią odtąd towarzyszyć ma swoim dźwiękiem najważniejszym miejskim wydarzeniom. W uroczystości wziął udział prezydent Jacek Majchrowski, który osobiście, w sposób zdalny, uruchomił bicie dzwonu. Prezydent podpisał też akt nadania imienia dzwonowi – Bolesław, a wydarzenie było wkładem Krakowa w Dzień Solidarności Miast Świątowego Dziedzictwa.

11–14 września odbywały się *Dni Pamięci Ofiar Gestapo*. Najważniejszym momentem tych uroczystości był

jak zawsze Apel Poległych przed Domem Śląskim przy ulicy Pomorskiej 2. Patronami *Dni Pamięci* byli mjr Walenty Krokay i Wincenty Kluska. *Dni Pamięci* w tym roku poświęcone były akcji AB w Krakowie, zorganizowanej przez okupantów niemieckich w roku 1940 i wymierzonej w polskie elity narodowe. Wystawa plenerowa na placu Inwalidów, sesja naukowa w pałacu Pod Krzysztoforami, oprowadzania, debata oksfordzka skoncentrowane były wokół tego tematu przewodniego. Organizatorem *Dni Pamięci* był Wojciech Górny z Fabryki Schindlera.

Od 18 do 20 września miała miejsce kolejna edycja *Zajrzyj do Huty*. Tym razem tematem wydarzenia, w którym wzięły udział wszystkie instytucje kultury z Nowej Huty, a także wiele aktywnych stowarzyszeń lokalnych i osób zaangażowanych w działalność na rzecz dzielnicy, była *Zielona Nowa Huta*. Taki był też temat konferencji zorganizowanej przez Muzeum Nowej Huty, która otwierała całe wydarzenie. *Zajrzyj do Huty* zorganizowano w warunkach ograniczeń pandemicznych, ale w sposób stacjonarny. Organizatorem wydarzenia był Piotr Kapusta z całym oddziałem Muzeum Nowej Huty.

21 listopada miało miejsce tradycyjne *Osadzanie chochoła* w Rydlówce. Uroczystość odbyła się w 120. rocznicę pamiętnego wesela Jadwigi Mikołajczykówny i Lucjana Rydla. Miała charakter nietypowy, bo ograniczyła się do kameralnego spotkania przedstawicieli Muzeum, rodziny Rydlów i mieszkańców Bronowic. Całość została zaprezentowana w internecie, a przez kilka dni przed wydarzeniem udostępniano krótkie filmy wprowadzające w tło historyczne ślubu Jadwigi i Lucjana. Wydarzenie przygotował zespół Rydlówki: Joanna Zdebska-Schmidt i Ewelina Radecka.

Lajkonik w czasach pandemii COVID-19, 1 czerwca 2020 r., fot. Andrzej Janikowski

Uroczysty Apel Poległych w czasie *Dni Pamięci Ofiar Gestapo*, Ulica Pomorska, 11 września 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

Wybrane przykłady innych muzealnych wydarzeń

Muzeum zrealizowało w roku 2020 około 30 proc. wydarzeń w porównaniu z rokiem 2019. Dominowały wydarzenia stacjonarne, ale w ciągu roku coraz odważniej sięgano do narzędzi cyfrowych i zdalnych sposobów komunikacji z publicznością.

6 stycznia odbył się *Spacer wokół szopki*. W tym roku publiczność tłumnie wędrowała szlakiem Jana Pawła II, oczywiście pod opieką przewodniczką dyrektora Michała Niezabitowskiego. Wydarzenie o charakterze performatywnym, a zarazem edukacyjnym zorganizowała Izabela Okręglicka z Działu Folkloru i Tradycji Krakowa.

Nowym wydarzeniem w Muzeum są *Urodziny Wyspiańskiego*, które inauguruje rok działalności Rydlówki, a jednocześnie pokazują, że Wyspiański i jego twórczość są ważne dla naszego Muzeum. Głównym punktem wydarzenia 15 stycznia był monodram i towarzyszący mu wykład o muzykalności słowa w *Weselu* w wykonaniu prof. Wojciecha Komasy.

Dom Zwierzyniecki zorganizował 4–12 kwietnia *Konkurs na drzewko emausowe*, który tym razem odbył się w wersji online. Zgłoszono 25 prac. Wyboru dokonali internauci. Niespodziewanie duże zainteresowanie stało się szansą na promocję tradycji emausowych. Na stronie konkursu odnotowano ponad 23 tysiące odwiedzin, a w głosowaniu oddano ponad 3200 głosów.

25–27 września Rynek Podziemny świętował swoje 10. urodziny. Muzeum przypomniało uroczyste otwarcie oddziału w roku 2010 i jednocześnie zachęciło do korzystania

z oferty trasy turystycznej pod Rynkiem, która mimo upływu dekady od otwarcia cieszy się niezmiennym powodzeniem. Zwiedzający zostali zaproszeni do udziału w oprowadzaniach, specjalnie przygotowanych warsztatach i zajęciach dla dzieci.

19 października miał miejsce finał konkursu *Na fundamencie Krzyża*. Ten tradycyjny konkurs tym razem zorganizowano w formule wykładów i debat, które zostały podsumowane finałem w trybie online z udziałem młodzieży ze szkół Nowej Huty. Konkurs cieszył się sporym zainteresowaniem szkół i został sprawnie zorganizowany w nowej, hybrydowej formule przez Muzeum Nowej Huty.

Projekty zrealizowane ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Istotną częścią działań Muzeum były projekty realizowane z grantów Ministerstwa Kultury, które pozwoliły na poszerzenie oferty programowej naszej instytucji.

Szopkarstwo krakowskie na liście UNESCO – zachowanie i promocja tradycji. W ramach projektu zrealizowano *Konkurs szopek krakowskich*, warsztaty szopkarskie z szopkarzami dla dzieci ze szkół podstawowych, dla dzieci z przedszkoli, warsztaty szopkarskie dla rodzin, spotkania z mistrzami szopkarzami oraz tradycyjne przedstawienie jasełkowe. Część wydarzeń odbyła się w przestrzeni wirtualnej wskutek obowiązujących ograniczeń. Ze względu na pandemię oraz związany z tym reżim sanitarny zgłoszone do konkursu szopki prezentowane były online na stronie Muzeum Krakowa. Projektem kierowała Izabela Okręglicka.

Osadzanie chochoła, Rydlówka, z lewej dyrektor Michał Niezabitowski, 21 listopada 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

Dokumentacja oraz animacja wybranych zjawisk z Krajowej listy niematerialnego dziedzictwa kulturowego z terenu Krakowa. W ramach projektu podjęto działania o charakterze dokumentacyjnym i animacyjnym, które miały na celu wsparcie środowisk depozytariuszy krakowskich tradycji, wpisanych od kilku lat na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Działania dokumentacyjne polegały m.in. na przeprowadzeniu i zarejestrowaniu wywiadów etnograficznych z depozytariuszami dziedzictwa kulturowego Krakowa, a także opracowaniu charakterystyki ich twórczości. Zebrany materiał udostępniono za pomocą publikacji folderu przedstawiającego liderki środowiska krakowskich koronczarek oraz umieszczono w internecie. W ramach działań animujących lokalną społeczność przeprowadzono zajęcia o charakterze warsztatowym. Ze względu na ograniczenia związane z pandemią część warsztatów odbyła się w formie zdalnej. Projektem kierował dr Andrzej Szoka.

Zakup sprzętu multimedialnego na potrzeby działalności kulturalnej oddziału Rynek Podziemny Muzeum Krakowa. Projekt zakładał zakup nowego sprzętu multimedialnego i zastąpienie nim dotychczas użytkowanego, co pozwoli na przywrócenie jakości prezentacji na wystawie na poziomie optymalnym, a także da możliwości poszerzenia oferty Rynku Podziemnego. Muzeum zakupiło odtwarzacze multimedialne (playery), monitory, głośniki i system zarządzania wystawą. Ostatecznie w tym projekcie dzięki wsparciu Gminy Miejskiej Kraków, Ministerstwa Kultury oraz wykorzystując środki własne Muzeum, zakupiono sprzęt multimedialny o wartości 1,57 mln zł, dokonując kompleksowej wymiany multimediiów eksploatowanych w Rynku Podziemnym od 10 lat. Projektem kierował inż. Mirosław Bydłoń.

Inwestycje i remonty

Dział Techniczny Muzeum prowadził spory zakres prac remontowych i modernizacyjnych. W części zadań skupiono się na przygotowaniu dokumentacji projektowej, która będzie podstawą do podjęcia prac budowlanych i modernizacyjnych w kolejnych latach. Prowadzono prace w następujących obszarach:

- Krzysztofory: wykonanie aktualizacji dokumentacji projektowej oraz robót budowlanych węzła cieplnego i instalacji ciepła technologicznego wraz z podłączeniem do istniejącej instalacji wewnętrznej w pałacu – etap uzyskiwania pozwolenia, modernizacja klimatyzacji stacji trafo – zakończono zadanie, wykonano i odebrano roboty;
- Apteka pod Orłem: wymiana dwóch par drzwi zewnętrznych – zakończono zadanie;
- Stara Synagoga: remont elewacji północnej i instalacji c.o. w budynku – odbiór prac budowlanych, przekazanie obiektu do użytkowania nastąpiło w pierwszym kwartale 2020 roku;
- Fabryka Emalia: dokumentacja projektowa do przebudowy parteru obiektu – w trakcie przygotowania, wykonanie dokumentacji projektowej modernizacji wentylacji mechanicznej w budynku B – prace zakończono;
- Dom pod Krzyżem: aktualizacja dokumentacji projektowej do zadania *Rozbudowa i przebudowa budynku przy ul. Szpitalnej 21* – prace zakończono;
- Celestat: wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, przygotowanie dokumentacji projektowej, uzyskanie pozwolenia konserwatorskiego i pozwolenia na budowę;

Spotkanie noworoczne pracowników Muzeum Krakowa, dyrektor Michał Niezabitowski i kustosz Elżbieta Firlet, długoletni kierownik Działu Dokumentacji Architektury i Urbanistyki Krakowa, 14 stycznia 2020 r., fot. Tomasz Kalarus

- Barbakan: zlecenie wykonania dokumentacji projektowej prac konserwatorskich przy balkonie wewnętrznym;
- Rydlówka: wykonanie dokumentacji projektowej dla zadania *Przebudowa dojścia od strony ul. Tetmajera i remontu elewacji zewnętrznej wraz z izolacją pionową i pokryciem dachowym*, sporządzenie kompletnego projektu, odbiór pozwoleń na budowę.

Frekwencja

Rok 2020 Muzeum zamknęło frekwencją na poziomie nieco ponad 25 proc. frekwencji z roku 2019. Muzeum przez ponad cztery miesiące było zamknięte dla publiczności, a przez kolejne działało w warunkach ograniczeń sanitarnych. Liderem frekwencyjnym stał się Rynek Podziemny, który był chętnie odwiedzany przez turystów z całej Polski, zwłaszcza w okresie letnim.

Muzeum zaczęło także liczyć frekwencję online, która w całym roku zbliżyła się do poziomu około 15 tys. uczestników wydarzeń muzealnych i wydaje się, że ten segment działalności muzealnej będzie miał tendencję wzrastającą.

Zwiedzających ogółem w 2020 roku	347 134 osób
Grupy razem, w tym grupy młodzieżowe	2313 (32 830 osób)
Oprowadzania	1130 (17 533 osoby)
Bilety normalne	1157 dla 12 610 osób
Bilety ulgowe	132 612
	57 926

Cudzoziemcy	129 761
Młodzież	55 196
Bilety bezpłatne	31 217
Bilety rodzinne	45 779
Dzień wolnego wstępu	31 023
Bilety łączone	18 404
Krakowska Karta Rodzinna 3+	4261

Wydarzenia edukacyjne w tym: lekcje warsztaty	731 dla 13 241 osób
	29 dla 483 osób
	224 dla 4574 osób
Inne imprezy edukacyjne	478 dla 8184 osób
Imprezy muzealne	31 dla 2001 osób
Imprezy zewnętrzne	31 dla 3177 osób

Frekwencja z podziałem na oddziały	
Oddział	Liczba zwiedzających
Rynek Podziemny	114 567
Fabryka Emalia Oskara Schindlera	106 438
Celestat	17 269
Wieża Ratuszowa	15 754
Stara Synagoga	15 680

Apteka pod Orłem	14 450
Muzeum Nowej Huty	12 031
Barbakan	10 865
Muzeum Podgórze	10 640
Mury Obronne	5885
Kamienica Hipolitów	5596
Krzysztofony	5339
Ulica Pomorska	4449
Rydlówka	3606
Podziemna Nowa Huta	2114
Dom Zwierzyniecki	1427
Thesaurus Cracoviensis	112
Frekwencja online	14 572 osoby, w tym 92 wydarzenia edukacyjne dla 13 722 osób

Rada Muzeum Krakowa V kadencji (2020–2023)

W roku 2020 miały miejsce dwa posiedzenia Rady Muzeum Krakowa nowej, piątej kadencji. Pierwsze, inauguracyjne, odbyło się w sali Miedzianej 21 stycznia. W posiedzeniu udział wzięli: prof. Jacek Majchrowski, prezydent Krakowa, Katarzyna Olesiak, dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa, Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Adam Świerż, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, oraz członkowie Rady Muzeum: dr hab. Agnieszka Chłosta-Sikorska, dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, prof. Czesław Dźwigaj, kustosz Towarzystwa Strzeleckiego Bractwo Kurkowe w Krakowie, dr hab. Jacek Gądecki, kierownik Katedry Socjologii Ogólnej i Antropologii Społecznej na Wydziale Humanistycznym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Lili Haber, przewodnicząca Związku Krakowian w Izraelu, prof. Dariusz Kosiński, Katedra Performatyki na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Elżbieta Kusina, przewodnicząca Federacji Stowarzyszeń Przewodnickich w Krakowie, Robert Piaskowski, pełnomocnik prezydenta miasta Krakowa ds. kultury, prof. Jacek Purchła, prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, dr Violetta Rezler-Wasilewska, dyrektor Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łąbinowicach-Opolu, prof. Mieczysław Rokosz, prezes Komitetu Kopca Kościuszki, prof. Łukasz Sroka, przewodniczący Rady Dyscypliny Historia Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, prof. Jan Święch, dziekan Wydziału

Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego, prof. Stanisław Waltoś, honorowy przewodniczący Stałej Konferencji Dyrektorów Muzeów Krakowskich.

Dyrektor Michał Niezabitowski przywitał prezydenta Majchrowskiego, dyrektora Olesiak oraz członków nowej Rady Muzeum, mówiąc m.in.: Na podstawie ustawy o muzeach z 1996 roku muzea zobligowane są do współpracy z powoływaną przy każdym muzeum radą, która ma nadzorować i opiniować działanie instytucji. W Muzeum Historycznym Miasta Krakowa pierwsza Rada została powołana dopiero w 1969 roku. Jej pierwszymi przewodniczącymi byli kolejno dwaj profesorowie historii prawa: prof. Józef Mitkowski i prof. Stanisław Nahlik. Potem na wiele lat Rada zamarła i dopiero w 2003 roku, po śmierci dyrektora Andrzeja Szczygła, prezydent Krakowa powołał nową Radę. Procedowała ona m.in. powołanie nowego dyrektora. Kolejnymi przewodniczącymi przez dwie kadencje byli prof. Krzysztof Zamorski i prof. Jacek Purchła. W przypadku obecnie powoływanej Rady jest to jej zarazem piąta i pierwsza kadencja. Jest ona kontynuatorką poprzednich Rad, ale też wiąże się z powołaniem 1 marca 2019 roku starej nowej instytucji, jaką jest Muzeum Krakowa, powstałej w wyniku połączenia dwóch muzeów: Muzeum Historycznego Miasta Krakowa i Muzeum PRL-u.

Prezydent Jacek Majchrowski przywitał „starych” i „nowych” członków Rady Muzeum, a także wszystkich uczestników posiedzenia. Jak powiedział, Muzeum Krakowa, obchodzące w zeszłym roku 120-lecie istnienia, jest jednym z największych i najliczniej odwiedzanych muzeów samorządowych w Polsce. Kiedyś cieszyliśmy się z 300 tys. zwiedzających, a dziś suma ta urosła do około 1,3 mln osób w ciągu roku – podkreślił profesor Majchrowski. – Muzeum Krakowa jest jednym z nielicznych polskich muzeów, które zarabia na sobie i nagradzane jest licznymi nie tylko muzealnymi, ale też biznesowymi nagrodami (prestiżowa nagroda Forbsa), co jest ewenementem w muzealnym świecie. To muzeum, które prowadzi na najwyższym poziomie działalność wystawienniczą, edukacyjną i wydawniczą, posiadając profesjonalną kadrę. Zatem połączenie sił wybitnych muzealnych specjalistów z Muzeum Krakowa z reprezentowanymi przez Państwa tu obecnych wybitnymi specjalistami z różnych dziedzin przyniesie z całą pewnością doskonałe efekty. Chciałbym Państwu pogratulować, ponieważ bycie członkiem Rady to zaszczyt, ale to też wyzwania i obowiązki. Wchodzimy bowiem w trudny okres zakończenia wielkiego przedsięwzięcia, jakim jest remont pałacu Pod Krzysztofony oraz oddanie publiczności nowej wystawy stałej. Dużym wyzwaniem będzie także projekt Muzeum KL Płaszów, który zmagają się z niezwykłym oporem mieszkańców, związanych głównie z inicjatywą Stop Ogradzaniu Krzemionek. Przed nami również wielka, niezwykle prestiżowa w środowisku muzealników międzynarodowa konferencja CAMOC, która odbędzie się w czerwcu 2020 roku w Krakowie. To te najważniejsze z licznych kwestii, z którymi przyjdzie się zmierzyć nowej Radzie. Życzę zatem członkom nowej Rady wszystkiego najlepszego na tej długiej, trudnej, ale też dającej dużo satysfakcji drodze. Warto pamiętać, że Muzeum Krakowa nie byłoby tak znaczącą,

prężnie działającą instytucją, gdyby nie jego pracownicy. Składam więc na ręce dyrekcji podziękowania tym muzealnym fachowcom i korzystając z dzisiejszej okazji, chciałbym wręczyć killkorgu z nich odznakę Honoris Gratia w dowód uznania za muzealną pracę i zasługi.

Następnie prezydent Jacek Majchrowski wręczył nominacje członkom nowej Rady, a po tym odznaczenia Honoris Gratia pracownikom Muzeum Krakowa: Jolancie Bańcer, Monice Bednarek, Beacie Furtak, Krzysztofowi Haczewskiemu, Zuzannie Miśtał, Małgorzacie Sepielak i Łukasowi Walasowi.

Dyrektor Michał Niezabitowski podziękował prezydentowi za jego obecność i otwarcie posiedzenia, które podniosło rangę działania nowo powoływanej Rady. Podziękował także obecnym członkom Rady za przyjęcie zaproszenia do udziału w jej pracach, które mają bardzo duże znaczenie dla funkcjonowania Muzeum. Zgodnie z regulaminem Rady zarządził wybór przewodniczącego i poprosił o zgłaszanie kandydatów.

Prof. Jan Świąch zgłosił kandydaturę prof. Jacka Purchli, reprezentującego – jak uzasadniał zgłaszający – wyżyny naukowe, muzealne i organizacyjne i który znakomicie i profesjonalnie poprowadził Radę poprzedniej kadencji. Profesor Purchla podziękował i wyraził zgodę. W głosowaniu jawnym uzyskał 13 głosów, wybór był zatem jednogłośny.

Prof. Jacek Purchla podziękował za wybór i zaufanie. Przypomniał, że misją Rady jest wspieranie mądrością jej członków działań instytucji i jej dyrekcji. Zarządził następnie wybór wiceprzewodniczącego. Prof. Czesław Dźwigaj zgłosił kandydaturę prof. Jana Świącha, podkreślając jego zaangażowanie i profesjonalną pracę w poprzedniej kadencji Rady. Wybór profesora Świącha odbył się również przez aklamację.

Prof. Jacek Purchla zgłosił na sekretarza Rady kandydaturę wybitnego historyka prof. Łukasza Sroki. Wybór osoby profesora Sroki był jednogłośny.

Profesor Purchla pogratulował wyborcu i podziękował profesorom Świąchowi i Sroce za wyrażenie zgody na wspólną pracę w Radzie, licząc na wsparcie i owocne wspólne działania.

Następnie odbyła się prezentacja filmu o działalności Muzeum. Po niej zabrał głos dyrektor Niezabitowski, informując, że na następnym posiedzeniu zostanie przedstawione sprawozdanie z pracy Muzeum Krakowa w 2019 roku, po czym przystąpił do krótkiego podsumowania działalności w 2019 roku: Muzeum posiada obecnie 19 muzealnych oddziałów oraz dwa nowe, które są w trakcie tworzenia – Muzeum KL Płaszów i Muzeum Ruchu Harcerstwa w forcie Łapianka. Rok 2019 został zakończony prawie rekordową frekwencją 1,339 mln zwiedzających oraz budżetem w wysokości około 47 mln zł, w tym 23 mln zł z dotacji podmiotowej Gminy Miejskiej Kraków. Obecnie w Muzeum zatrudnionych jest 327 osób. Nasze zbiory liczą 175 721 eksponatów. Muzeum prowadzi rozbudowaną działalność edukacyjną – zostało zrealizowanych około 6 tys. wydarzeń dla blisko 82 tys. osób.

Następnie dyrektor przedstawił przedsięwzięcia o znaczeniu strategicznym dla działalności Muzeum, a także dla

samego miasta. Najważniejszym wyzwaniem jest zakończenie remontu pałacu Pod Krzysztoforą i otwarcie nowej wystawy stałej, prezentującej historię i fenomen miasta. Drugim wyzwaniem jest otwarcie Muzeum KL Płaszów – pamięć o morzu cierpienia przelanego w tym miejscu oraz o tych, o których poza nami najprawdopodobniej już nikt nie pamięta, to powinność i moralna odpowiedzialność Muzeum oraz miasta. Jednak to tak ważne przedsięwzięcie w ramach debat społecznych spotyka się ze sprzeciwem i protestami wąskiej grupy mieszkańców, która lobbuje, aby w tym naznaczonym śmiercią miejscu powstało nie muzeum, lecz park. Muzeum toczy obecnie bolesną walkę o godne upamiętnienie. (W tym momencie dyrektor złożył podziękowanie za pomoc przy projekcie obecnej na spotkaniu Lili Haber, przewodniczącej Związku Krakowian w Izraelu). Kolejne strategiczne zadanie to stworzenie Muzeum Nowej Huty. Nowohuckie działania rozpoczęły się w 2005 roku w małej przestrzeni na osiedlu Słonecznym. Obecnie na cele muzealne przeznaczony jest budynek dawnego kina Światowid, który jednak wymaga generalnego remontu i dostosowania do potrzeb muzealnych. Muzeum posiada pełną dokumentację i pozwolenia na tę inwestycję, jednak wciąż brakuje odpowiednich środków finansowych. Obecnie planowane jest spotkanie z zastępcą prezydenta Krakowa Andrzejem Kuligiem w sprawie udzielenia przez miasto promesy do przygotowywanego wniosku o dofinansowanie z Funduszy Norweskich. Muzeum Nowej Huty jako muzeum lokalne jest niezwykle potrzebne dzielniccy i jej mieszkańcom. Ważną kwestią jest także remont Domu Pod Krzyżem. Budynek ten został przekazany Muzeum w 1936 roku. Przez wiele lat starano się o pozyskanie środków na stworzenie w tym miejscu muzeum teatralnego. W tym celu toczono były rozmowy, w jaki sposób mówić o teatrze, m.in. z obecnym dziś prof. Dariuszem Kosińskim. Muzeum posiadało gotowy scenariusz i projekt wystawy, a także niezbędne pozwolenia na inwestycję, aplikowało też do różnych funduszy. Niestety idea ta nie spotkała się ze zrozumieniem. Z tego powodu narodził się pomysł, aby w Domu Pod Krzyżem utworzyć Centrum Interpretacji Dziedzictwa Niematerialnego Krakowa – miejsce dokumentujące fenomen szopki krakowskiej i Lajkonika oraz siedzibę depozytariuszy dziedzictwa Krakowa. Natomiast ciężar narracji o teatrze krakowskim oraz o fenomenie *Wesela* i *Młodej Polski* przejmie na siebie Rydlówka. Miejsce to, wspierane od lat przez prof. Stanisława Waltosia, ma ogromny potencjał, o czym świadczy wciąż rosnące zainteresowanie i niezwykła frekwencja, głównie związana z lekcjami muzealnymi, która przekracza nasze dotychczasowe wyobrażenia. Kolejnym istotnym wyzwaniem dla Muzeum jest organizacja w czerwcu tego roku międzynarodowej konferencji CAMOC – spotkania liderów muzealnictwa światowego pod hasłem *Masz prawo do miasta*. Po rozmowach z prezydentem Krakowa uznaliśmy, że w tej rozmowie o mieście oraz w promocji tego ważnego wydarzenia istotnym wsparciem będzie pomoc antropologa. Z tego powodu dziękujemy za przyjęcie zaproszenia do pracy w Radzie Muzeum dr. hab. Jackowi Gądeckiemu. Już dziś serdecznie zapraszam do udziału w konferencji. Nagłącą sprawą jest

rozwiązanie poważnego problemu przyjmowania zwiedzających w otwartym w 2010 roku oddziale Fabryka Emalia Oskara Schindlera. Bardzo wysoka frekwencja, na poziomie ponad 400 tys. zwiedzających rocznie, uniemożliwia sprawne działanie części recepcyjnej. Konieczna jest interwencja i architektoniczna modyfikacja holu muzeum, w tym budowa nowej windy, w celu przekierowania i rozładowania ruchu turystycznego. Z tego powodu niezbędne będzie zamknięcie oddziału na kilka miesięcy. Obecnie Muzeum stara się o uzyskanie tytułu jednostki naukowo-badawczej. Niestety zaistniały problemy związane z obecną ustawą oraz utratą naukowej punktacji muzealnego rocznika „Krzysztofor”. Z tego powodu, pod kierownictwem dyrektora Jacka Salwińskiego i muzealnego kuratora prof. Zdzisława Nogi, trwają starania o podniesienie statusu i naukowego prestiżu instytucji oraz otwarcie możliwości finansowania merytorycznych, naukowych projektów realizowanych przez muzealników.

Ważnym oddziałem Muzeum jest cieszący się dużym zainteresowaniem Thesaurus Cracoviensis. Niestety budynek jest już obecnie niewystarczający na potrzeby Muzeum. Przy zbiorach liczących blisko 180 tys. eksponatów naglącą potrzebą jest pozyskanie nowych miejsc magazynowych. Stąd prośba kierowana do dyrektora Katarzyny Olesiak o pomoc i pozyskanie do tego celu części powierzchni w formie Łapianka.

Muzeum od lat stara się być miejscem otwartym, przestrzenią działań społecznych i bezpośrednich kontaktów z publicznością. Sądząc po toczących się obecnie społecznych dyskusjach wokół Muzeum KL Płaszów, dążenia te są ważne i oczekiwane, ale wciąż jeszcze nie w pełni przygotowane. Stąd otwarcie się Muzeum na nowego odbiorcę, ale też na współpracę z licznymi środowiskami, które będą wsparciem muzealnych działań, w tym z miejskimi przewodnikami. Składam tu podziękowanie za udział w pracach Rady przewodniczącej Federacji Stowarzyszeń Przewodniczek Elżbiecie Kusinie.

Prof. Jacek Purchla podziękował za szczegółowe zaprezentowanie strategicznych działań Muzeum. Oceniał, że od lat Muzeum realizuje szerokie spektrum działań, charakteryzujących się niezwykłym bogactwem, dynamiką, nowoczesnym myśleniem o muzeum i dialogiem na trudne tematy.

Dyrektor Adam Świerz poinformował, że Muzeum od kilku lat realizuje ogromny projekt *Krzysztofor od nowa – muzeum kompletne: modernizacja i remont konserwatorski Pałacu Krzysztofora wraz z przystosowaniem jego funkcji do realizacji zadań nowoczesnego, wielofunkcyjnego obiektu muzealnego* wraz z wystawą stałą *Kraków od początku, bez końca*. Prace finansowane są ze środków państwowych dzięki umowie zawartej w 2016 roku pomiędzy Muzeum a Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Obecny budżet projektu wynosi 34,2 mln zł netto, w tym dofinansowanie z POIiŚ 29 mln zł (85 proc.) oraz z Gminy Miejskiej Kraków 5,1 mln zł (15 proc.). Zaawansowanie finansowe na 31 grudnia 2019 roku wyniosło 19 mln zł. Generalnym wykonawcą robót budowlanych jest firma PRBiT Cechini, a za aranżację wystawy stałej, na podstawie scenariusza

przygotowanego przez Muzeum, wraz z częścią pozawystawienniczą odpowiada firma New Amsterdam.

Obecnie prowadzone są zaawansowane prace przy inwestycji budowlanej, a także nad projektem wystawy stałej. Są one realizowane etapowo od 2001 roku w kilku obszarach: prace w zespole pałacowym we współpracy ze SKOZK, których istotnym elementem jest konserwacja sali Baltazara Fontany, prace przy przedprozach w części wschodniej pałacu (zakończone ich otwarciem dla zwiedzających), prace konserwatorskie w skrzydle zachodnim pałacu z zaawansowanymi pracami badawczymi nad zabytkowymi stropami i malowidłami. Wszystkie zadania mogły być prowadzone dzięki opróżnieniu budynku i przeniesieniu pracowników na czas remontu do innych lokalizacji (dyslokacja około 70 osób do Galerii Krakowskiej), budowie stacji transformatorowej, ukończeniu remontu skrzydła zachodniego od strony ulicy Jagiellońskiej (przestrzeń biurowa, sala Miedziana i sale edukacyjne). Ważnym działaniem było zakończenie prac badawczych nad architekturą pałacu i odkrytymi dekoracjami malarskimi – wykonano dokumentację, która jest jej pierwszym całościowym opracowaniem. W wyniku przeprowadzonych prac nadano nowe funkcje nowo wyremontowanemu skrzydłu wschodniemu. Jego powierzchnia wynosi 4014 m kw. (dodatkowo 144 m kw. arkad), w tym 3176 m kw. powierzchni wykorzystywanej na potrzeby wystawienniczo-merytoryczne, edukację i bibliotekę, 109 m kw. przestrzeni administracyjno-biurowej oraz 873 m kw. pozostałej powierzchni. Piwnice zostaną przeznaczone na wystawę stałą, parter z przestrzenią dziedzińca i zabudowanych arkad na sklep, szatnię, Miejsce Żywej Pamięci oraz przestrzeń otwartą. Pierwsze piętro to kontynuacja wystawy stałej, drugie piętro – przestrzeń wystaw czasowych, trzecie – dwie sale konferencyjne i siedziba biblioteki, natomiast poddasze – czytelnia, przestrzeń edukacyjna i biura.

Dyrektor Michał Niezabitowski, podczas mającej nastąpić prezentacji projektów oraz dwóch filmów o pracach prowadzonych w pałacu, uszczegóławiał: Wciąż trwają prace nad projektem nowych przestrzeni. Prezentujemy kilka wizualizacji. Kasa dekorowana będzie najprawdopodobniej fotografiami Ryszarda Horowitza. Wspomniane Miejsce Żywej Pamięci poświęcone zostanie fenomenom miasta, m.in. powstanie stała ekspozycja nazwana Szatnią Lajkonika. Hol będzie przeszklony, otwarty na arkadowy dziedziniec. Część piwnicy z wnętrzem dawnej Cricoteki zostanie wykorzystana na opowieść o fenomenie Tadeusza Kantora. Dalej przestrzeń wystawy stałej, a wśród nich przestrzeń bazyliki, będąca opowieścią o średniowiecznym mieście, miejsce opowiadające o architekturze Krakowa z makietami, fenomen kopca Kościuszki. Z kolei biblioteka, podobnie jak Thesaurus, będzie przestrzenią otwartą, dostępną dla mieszkańców Krakowa. Z biblioteki będą wejścia do gabinetów kustoszów.

W wyniku prowadzonych prac pojawiły się dwa problemy o charakterze konserwatorskim. We wschodniej fasadzie pałacu została odsłonięta architektoniczna nisza, możliwe że związana z nazwą pałacu – *Sub Santi Kristofori*. Tadeusz Dobrowolski nazwę pałacu, którą wywodził z XIV wieku,

powiązał z kamienną rzeźbą św. Krzysztofa z lapidarium krakowskiego Muzeum Narodowego. Jednak późniejsze badania wykazały, że nazwa pochodzi dopiero z roku 1541 i wiąże się z jednym z właścicieli kamienicy, Krzysztofem Morsztynem, który najprawdopodobniej był fundatorem pierwszej rzeźby na fasadzie. W wyniku prac konserwatorskich odkryta została wnęka, która była przebudowana, używając dzisiejszy kształt barokowej, głębokiej konchy z fragmentami dekoracji stiukowej. Odkryte źródła informują, że figura św. Krzysztofa została w 1791 roku usunięta przez ówczesnego właściciela pałacu Jacka Kluszewskiego, a wnęka zamurowana. Z badań wiemy, że była to figura stiukowa, nie zachowała się jednak jej ikonografia. Św. Krzysztof jest ważny dla Muzeum jako patron naszej siedziby, muzealnego rocznika i medalu przyznawanemu zasłużonym dla naszej instytucji. W ramach obecnie prowadzonych prac konserwatorskich zależy nam, aby na fasadę powróciła figura św. Krzysztofa, dlatego też zwracamy się o rekomendację w tej sprawie do Rady Muzeum.

Drugim zagadnieniem jest fasada zachodnia pałacu, a dokładniej narożnik nadbudowy neorenesansowego pawilonu mieszczącego salę Miedzianą. Podczas jej budowy planowano zaakcentować wspomniany narożnik elementem artystycznym, podkreślając w ten sposób przynależność budynku do Muzeum i do Krakowa. Kilka lat temu nie znaleźliśmy odpowiedniego pomysłu, obecnie powróciliśmy do tej idei. Muzeum chce w tym miejscu umieścić rzeźbę, która nawiązywałaby do historii sąsiadującego z pałacem placu Szczepańskiego, od XIX wieku pełniącego funkcję targu. Oglądając archiwalne zdjęcia, nasunął się nam pomysł, aby w tym miejscu upamiętnić przekupkę z przedmieść Krakowa, bohaterkę miasta tamtych czasów. Zwracamy się zatem do Rady o zarekomendowanie także i tego pomysłu.

Jacek Purchla, dziękując dyrektorom za prezentację, zwrócił się do Rady z prośbą o komentarze, zaznaczając, że pomysły z pewnością są warte dłuższego zastanowienia. Zaproponował też, aby kolejne posiedzenie mogło zostać połączone ze zwiedzaniem pałacu, co ułatwi Radzie bliższe zapoznanie się z przedstawionymi projektami remontu i wywoła dalsze dyskusje. Przypomniał również, że Rada poprzedniej kadencji długo pracowała nad koncepcją nowej aranżacji pałacu i wystawy stałej, która ma pokazać dzieje i niezwykłość naszego miasta. Z całą pewnością doświadczenia, jakie Muzeum zdobywało przez ostatnie lata, otwierając swoje nowe oddziały, jak Rynek Podziemny i Fabryka Schindlera, znajdują swoją kulminację właśnie w tym miejscu.

Prof. Czesław Dźwigaj ocenił, że poruszenie rzeźbiarskiego tematu jest bardzo roztropne. Należy zdecydowanie odłożyć dyskusje i przemyśleć tę kwestię, ponieważ rzeźba, szczególnie umieszczona we wnęce od strony Rynku Głównego, stanie się symbolem i silnym artystycznym akcentem, który będzie definiował zarówno Muzeum, jak i sam Kraków.

Prof. Jacek Purchla dodał, że w tej decyzji powinna na pewno mądrze partycypować Rada Muzeum, a dyskusja o rzeźbie jako o ważnym elemencie historycznego krajobrazu miasta z całą pewnością przeniesie się także na forum miasta i do Rady Miasta.

Dyrektor Michał Niezabitowski dodał, że ustawa o muzeum określa, że w działającej przy muzeum Radzie powinno zasiadać od pięciu do 15 członków, przy czym przy tak dużej instytucji jak Muzeum Krakowa wskazuje się na tę większą liczbę jako najwłaściwszą. Obecnie do Rady zostało powołanych 13 osób. Zgodnie z ustawą członkowie powoływani są przez organizatora, czyli w wypadku Muzeum Krakowa przez Prezydenta Miasta Krakowa oraz ważne dla miasta stowarzyszenia naukowe i twórcze, a także fundacje i inne instytucje wspierające działalność Muzeum. Kandydatów wskazuje również sama Rada, ustawa nie dookreśla, czy ustępująca, czy nowo powołana. Z tego powodu Muzeum zwraca się do nowo powołanej Rady z prośbą o wybór do swojego grona dwóch dodatkowych członków.

Prof. Jacek Purchla odniósł się do tych słów, mówiąc, że jest to kolejne zadanie dla członków Rady. Należy się zatem zastanowić – kontynuować – kto powinien wzmocnić kompetencje Rady i rozważyć tę kwestię na kolejnym posiedzeniu.

Wobec braku zgłoszonych wolnych wniosków przewodniczący podziękował wszystkim członkom Rady za udział w posiedzeniu oraz za obecność na nim dyrektor Katarzynię Olesiak.

Drugie posiedzenie Rady Muzeum Krakowa odbyło się 1 grudnia 2020 roku i było prowadzone w trybie online. W posiedzeniu udział wzięli: Katarzyna Olesiak, dyrektor Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Krakowa, dr Michał Niezabitowski, dyrektor Muzeum Krakowa, Jacek Salwiński, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Anna Śliwa-Suchowiak, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, Adam Świerz, zastępca dyrektora Muzeum Krakowa, prof. Zdzisław Noga, kurator Muzeum Krakowa, oraz członkowie Rady Muzeum: dr hab. Agnieszka Chłosta-Sikorska, dyrektor Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, prof. Czesław Dźwigaj, kustosz Towarzystwa Strzeleckiego Bractwo Kurkowe w Krakowie, Lili Haber, przewodnicząca Związku Krakowian w Izraelu, Elżbieta Kusina, przewodnicząca Federacji Stowarzyszeń Przewodniczkich w Krakowie, Robert Piaskowski, pełnomocnik prezydenta miasta Krakowa ds. kultury, prof. Jacek Purchla, prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, dr Violetta Rezler-Wasilewska, dyrektor Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu, prof. Mieczysław Rokosz, prezes Komitetu Kopca Kościuszki, prof. Łukasz Sroka, przewodniczący Rady Dyscypliny Historia Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, prof. Jan Święch, dziekan Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Dyrektor Michał Niezabitowski przywitał uczestników, mówiąc: Ze względu na ten trudny dla nas wszystkich pandemiczny czas posiedzenie jest wyjątkowe. Z całą pewnością zapisze się w historii Muzeum, ponieważ po raz pierwszy w jego dziejach odbywa się za pośrednictwem internetu.

Prof. Jacek Purchla podziękował za przygotowanie, mimo niesprzyjającego czasu, drugiego w tym roku spotkania Rady Muzeum w nowej, zdalnej formule. Przywitał wszystkich uczestników, a szczególnie gorąco przedstawicieli władz miasta – Katarzynę Olesiak i Roberta Piaskowskiego, a także

Lili Haber. Stwierdził kworum oraz akceptację przez uczestników porządku obrad. Następnie ogłosił przyjęcie protokołu poprzedniego posiedzenia Rady Muzeum z 21 stycznia 2020 roku, które również było spotkaniem historycznym – została wówczas powołana nowa Rada w nowym Muzeum, które po 120 latach zmieniło swoją nazwę. Przewodniczący przypomniał, że na poprzednim posiedzeniu Rada nie mogła procedować przyjęcia sprawozdania Muzeum za rok 2019 z przyczyn księgowych – bilans instytucji sporządzany jest dopiero na dzień 31 marca. Poinformował o konieczności głosowania nad sprawozdaniem za 2019 rok na bieżącym posiedzeniu.

Dyrektor Michał Niezabitowski, odnosząc się do przesłanych materiałów (sprawozdania finansowego i merytorycznego za rok 2019), wymienił najważniejsze wydarzenia minionego roku. 2019 był rokiem niezwykle jubileuszowym 120-lecia Muzeum, a także rozpoczęcia nowego rozdziału w jego historii. 1 marca 2019 roku na skutek połączenia Muzeum Historycznego Miasta Krakowa z Muzeum PRL-u nastąpiła zmiana nazwy na Muzeum Krakowa. Zmiana ta nie była odcięciem się od historii, ale mocnym zaakcentowaniem faktu, że muzea nie mogą być instytucjami niezaangażowanymi i neutralnymi wobec współczesnych zjawisk, zajmując się jedynie historią. Obecna nazwa Muzeum jest zatem sygnałem, że nie opowiadamy w nim tylko o przeszłości Krakowa, ale jesteśmy muzeum miasta, ściśle związanym z jego przeszłością i teraźniejszością. W 2019 roku Muzeum miało fantastyczną frekwencję 1,339 mln zwiedzających, co pozwalało planować przekroczenie kolejnej granicy około 1,5 mln zwiedzających w 2020 roku. Był to także rok dodatniego bilansu finansowego. Dziś warto skupić się już na bieżącym roku, który z powodu pandemii zmienił radykalnie nasze plany i zmusił do nowych działań.

Prof. Jacek Purchla zaznaczył, że ponieważ sprawozdania za rok 2019 zostały przesłane przed posiedzeniem i członkowie Rady mogli się z nimi wcześniej zapoznać, przychyliła się do takiej formy krótkiej prezentacji. Przewodniczący zapytał, czy któryś z uczestników posiedzenia ma pytania lub uwagi do przesłanych sprawozdań oraz zaproponował głosowanie jawne nad ich przyjęciem przez podniesienie ręki. Następnie przystąpiono do głosowania nad przyjęciem sprawozdań: 10 osób było za, nikt nie był przeciw, nikt nie wstrzymał się od głosowania.

Dyrektor Michał Niezabitowski krótko zaprezentował dwóch nowych kandydatów do Rady Muzeum: Agatę Wąsowską-Pawlik, dyrektor Międzynarodowego Centrum Kultury, oraz Marcina Zdanowskiego, prezesa Oddziału Kujawsko-Pomorskiego Stowarzyszenia Muzealników Polskich. Pani dyrektor od wielu lat współpracuje z Muzeum Krakowa, pomagając w różnych kontaktach międzynarodowych. Posiada ogromne wyczucie i zrozumienie dla działalności muzealnej na arenie międzynarodowej, ma także ogromne doświadczenie na polu wystawienniczym i wydawniczym oraz w obszarze zarządzania dziedzictwem. Natomiast pan prezes jako lider Forum Edukatorów ma wielkie doświadczenie w zakresie szeroko pojętej edukacji, która jest niezwykle istotna w misji Muzeum Krakowa, a także – jako

osoba spoza Krakowa – może spojrzeć z dystansem na nasze działania i inicjatywy.

Prof. Jacek Purchla zaproponował dwa głosowania w trybie jawnym nad włączeniem do pracy Rady Muzeum Krakowa obojga kandydatów. Jednogłośnie osoby te zostały przyjęte w poczet Rady.

Następnie dyrektor Michał Niezabitowski przedstawił informację o sytuacji Muzeum na dzień 30 listopada 2020 roku. Muzeum Krakowa, podobnie jak inne instytucje kultury w całym kraju, zostało bardzo mocno dotknięte zaistniałą sytuacją epidemiczną – referował. – Stowarzyszenie Muzealników Polskich wystosowało już kolejne pismo do ministra kultury prof. Piotra Glińskiego, które zaczynało się od gorzkich słów, że z ogromnym rozgoryczeniem środowisko muzealników przyjęło kolejną ustawę sejmową o przeciwdziałaniu COVID-19 (tzw. tarcza 2.0), która, pomimo wcześniejszych zapowiedzi, nie uwzględniła możliwości zapewnienia wsparcia finansowego również muzeom, co przy obecnym, drugim już zamknięciu muzeów (aktualnie do 27 grudnia 2020 roku), przy równoczesnym pozostawieniu otwartych obiektów handlowych i kultu religijnego, powoduje, że muzea zostały pozbawione możliwości pozyskiwania przychodów i prowadzenia działalności statutowej. Warto podkreślić, że do tej pory w żadnym z muzeów nie wykryto ogniska pandemii. Muzea były zamknięte od 12 marca do 9 maja. Między 9 maja a 13 czerwca nastąpiło pierwsze „odmrażanie” działalności Muzeum Krakowa: stopniowe otwieranie kolejnych muzealnych oddziałów, począwszy od Murów Obronnych, a skończywszy na Starej Synagodze. Od 13 czerwca do 6 listopada Muzeum było otwarte dla publiczności z wyjątkiem oddziału Thesaurus Cracoviensis, z narzuconymi przez rząd obostrzeniami i limitami określającymi zasady zwiedzania. Od 7 aż do 29 listopada Muzeum, podobnie jak inne polskie muzea, zostało ponownie zamknięte, co zostało przedłużone do 27 grudnia. Zakaz działalności publicznej muzeów wywołał ogromne konsekwencje. W wyniku pierwszego lockdownu zostały opracowane procedury dokładnie określające nasze działania w czasie obostrzeń epidemicznych. W tym okresie borykaliśmy się z wyjątkową zmiennością przepisów oraz częstym brakiem ich konsekwencji i koniecznością interpretacji, a także, jako samorządowa instytucja kultury, brakiem wsparcia finansowego ze strony rządu. Dobrym przykładem braku spójności może być rozporządzenie Rady Ministrów z 26 listopada, w którym w artykule 12 pojawiła się możliwość działań przez udostępnienie zbiorów w „formie bezkontaktowej” z zachowaniem odpowiednich wymogów sanitarnych, ale równocześnie w artykule 13 to udostępnienie może dotyczyć jedynie zbiorów, które nie znajdują się w obiektach kubaturowych, co właściwie uniemożliwiło działanie naszemu Muzeum. Ta sytuacja przełożyła się na sytuację finansową. W roku 2020 planowaliśmy frekwencję na poziomie 1,350 mln, choć dwa pierwsze miesiące przed pierwszym lockdownem były rekordowe i dawały nadzieję na jeszcze lepszy od planowanego wynik. Niestety, stan na koniec listopada frekwencji rocznej wynosi zaledwie 346 469 osób, co jest spadkiem aż o 74 proc. w stosunku do roku poprzedniego. Ze względu na zamknięcie muzeów

w grudniu stan ten już się raczej nie zmieni. Sytuacja ta wyraźnie przekłada się na środki finansowe Muzeum, na które składa się dotacja miejska, a także wpływy z biletów, działalności edukacyjnej, sprzedaży wydawnictw oraz czynszów. Wskutek pandemii nasze tegoroczne przychody stanowią obecnie 32 proc. uzyskanych w zeszłym roku. Oznacza to, że utraciliśmy przychody w wysokości 13,397 mln zł. Drastycznie spadły wpływy ze sprzedaży biletów, działalności edukacyjnej oraz czynszów (zmniejszenie opłat dla najemców głównie lokali gastronomicznych). Prowadzimy działalność edukacyjną online, jednak do końca grudnia nasze przychody (6,394 mln zł) znacząco nie zwiększą się przy planowanych przychodach w wysokości ponad 20 mln zł. Warto w tym miejscu bardzo silnie zaakcentować, że w budżecie Muzeum bardzo ważne miejsce zajmują dotacje, przede wszystkim dotacja podmiotowa Gminy Miejskiej Kraków oraz niewielkie dotacje Rad Dzielnic. Oprócz nich Muzeum stara się też o dotacje Ministerstwa Kultury (granty). Należy podkreślić, że w tym trudnym czasie Gmina Miejska Kraków udzieliła nam bardzo realnej pomocy przez zwiększenie dotacji o kwotę ponad 2,7 mln zł. Ta dotacja wynosi obecnie 26 mln zł, bez której Muzeum nie byłoby w stanie przetrzymać tego roku. Na skutek pandemii musieliśmy dokonać radykalnych cięć w naszej działalności, wprowadzając program oszczędności we współpracy z naszymi dwoma związkami zawodowymi, które zgodziły się na ograniczenie praktycznie całego systemu motywacyjnego, jaki działał w naszej instytucji. Jest to bolesne dla pracowników, ale zrozumiałe, ponieważ walczyliśmy o miejsce pracy. Obecnie grozi nam, pierwszy raz odkąd pamiętam, wynik księgowy ujemny na poziomie 1,5 mln zł. Gmina Miejska Kraków, która na skutek pandemii utraciła olbrzymie środki, ma w planach jeszcze w tym roku wesprzeć pracę instytucji kultury. Wchodzimy w rok 2021 ze strachem, jak te koszty ułożą się w całym roku. Z powodu pandemii uznaliśmy, że wszystkie założenia strategiczne wymagają analizy, dlatego w kwietniu został powołany zespół do analizy strategicznej w celu oceny, zrewidowania i refleksji nad założeniami programowymi. Zespół, którego prace zakończą się pod koniec roku, uznał, że założenia strategii, misja i cele kierunkowe są wciąż aktualne, natomiast cele ilościowe muszą ulec ogromnym zmianom. Muzeum musi zyskać charakter instytucji zwinnej, która błyskawicznie reaguje na zachodzące zmiany, decentralizując proces decyzyjny, opierając się na powoływanych elastycznych komórkach i zespołach. Przez ten okres udało się nam wypracować i wdrożyć kilkanaście nowych działań, jak działania e-learningowe na platformie Moodle, lekcje w czasie rzeczywistym na platformie Teams, wirtualne zwiedzanie, pierwsze projekty crowdfundingowe, m.in. w ramach pilotażu obecnie wydajemy album Kriegerów. Musieliśmy zwiększyć swoje kompetencje cyfrowe. Powołaliśmy nowe zespoły, jak zespół ds. oferty e-learningowej, zespół Digital odpowiedzialny za działalność w sieci, zespół ds. opracowania archiwów cyfrowych, zespół ds. opracowania oferty marketingowej, zespół ds. wdrażania dostępności. Czasopismo „Krzysztoforek” w tym czasie zmieniło formę na słuchowisko, otwierając nam nowe ka-

nały dostępu. Postanowiliśmy przenieść w świat wirtualny kultywowane w roku obrzędowym miasta tradycje Krakowa – *Pochód Lajkonika, Osadzanie chochoła, Konkurs szopek krakowskich*. Zaczęliśmy realizować streamingi, przenosząc do internetu debaty (m.in. pierwsza debata dotycząca samorządu z udziałem prof. Jacka Purchli) oraz wykłady, które mają wysoką frekwencję. Podjęliśmy działania posterowe, jak *Zostań w domu – opowiedz Kraków*, gdzie gromadziliśmy wspomnienia mieszkańców Krakowa z czasu pandemii. Z tego narodziła się idea przygotowania wystawy *Współlistnienie* z pandemicznymi artefaktami. Rozpoczęliśmy akcję przedstawiania się publiczności – pytania kierowane są do muzealników, którzy dzielą się swoją wiedzą i pasją. Przeniesienie Muzeum w świat wirtualny wymagało pozyskania nowych technologii, sprzętu i powiększenia działu multimedialnego. Pomimo pandemii udało się nam stworzyć nową stronę internetową, która jest wciąż rozbudowywana.

Prof. Jacek Purchla podziękował za szczegółową i wielowątkową prezentację pracy Muzeum w trudnych warunkach pandemii.

Następnie głos zabrał Robert Piaskowski, mówiąc m.in.: Okres pandemii jest wyjątkowo trudny dla wszystkich instytucji kultury w Krakowie. Wszystkim w mieście zależy na utrzymaniu miejsc pracy w sektorze kultury i w najbliższym czasie będą ponownie przesuwane środki finansowe na wsparcie tych instytucji. Dobrą informacją jest to, że w projekcie budżetu na przyszły rok prezydent zagwarantował podobną wysokość finansowania kultury jak w roku 2019. Natomiast z troską patrzymy na pogłębiającą się recesję, bo te naczynia są połączone i sytuacja ogólna gospodarki miasta, przychody z turystyki, przychody z zadań własnych gminy, przychody z komunikacji oddziałują na funkcjonowanie wszystkich miejskich instytucji.

Robert Piaskowski podziękował dyrektorowi oraz całemu zespołowi Muzeum za elastyczność, gotowość do zmian i odwagę w ich wprowadzaniu, za wypracowanie narzędzi jak e-learning oraz – mimo sytuacji – „ucieczkę do przodu”, która wydaje się teraz najlepszą metodą, ponieważ sytuacja sprzed pandemii już nie powróci. Władze miasta najbardziej niepokoi brak odpowiedzi rządu na powtarzające się głosy oraz apele muzeów i samorządów.

Prof. Jacek Purchla podkreślił, że nie ulega wątpliwości, iż pandemia wymusza na nas liczne zmiany, ale też weryfikuje zdolność instytucji do wspomnianej „ucieczki do przodu”. Sądzę, że Muzeum Krakowa jest bardzo pozytywnym przykładem, patrząc m.in. na nowe kompetencje cyfrowe, na rozbudowę oferty edukacyjnej – powiedział.

Dyrektor Katarzyna Olesiak podziękowała dyrekcji, pracownikom i związkowi zawodowemu Muzeum Krakowa za to, że w tym trudnym czasie udaje się przetrwać i prowadzić nadal działalność muzealną, ale też kontynuować wiele inwestycji, w tym tę najważniejszą w Krzysztoforach. Jak stwierdziła, koniec roku to czas podsumowań – mimo wszystko te podsumowania nie będą dla nas zbyt pesymistyczne. Rada Miasta Krakowa 16 grudnia, mam nadzieję, podejmie uchwałę o zwiększeniu dotacji dla instytucji, które w największym stopniu w tym roku utraciły przychody na

skutek pandemii. Przyznam, że zaprezentowany dziś przez dyrektora materiał jest zatrważający, ponieważ jeszcze kilka miesięcy temu wysokość strat wynosiła kilka milionów, a obecnie już kilkanaście. Przychody Muzeum i innych instytucji kultury w mieście, a co za tym idzie – pośrednio budżetu całego miasta, drastycznie maleją. Działalność Muzeum od przyszłego roku będzie częściowo rozdzielona – Pracownia Muzeum KL Płaszow będzie już osobną instytucją kultury i przed dyrektorem Muzeum Krakowa jako przyszłym zarządcą Muzeum – Miejsca Pamięci KL Płaszow staną nowe wyzwania i zadania.

Elżbieta Kusina zaczęła wypowiedź od podziękowań za współpracę, która od wielu lat wspaniale się układa pomiędzy Muzeum a środowiskiem miejskich przewodników, a w czasie pandemii weszła w inny wymiar. Następnie powiedziała: Prowadzone są szkolenia online *Przewodnik dla zaawansowanych*, dzięki którym przewodnicy mogą się wciąż dokształcać w czasie, gdy zamarł ruch turystyczny. Niezwykle cenna była inicjatywa realizacji konkursu dla przewodników *Kraków tam i z powrotem*, w ramach którego zostały opracowane ciekawe trasy turystyczne po Krakowie. Nasi przewodnicy stanęli na wysokości zadania, spośród 28 zgłoszonych prac aż 15 zostało nagrodzonych. Bardzo dziękuję w imieniu przewodników, że mimo trudnej sytuacji Muzeum znalazło siły i środki, aby wesprzeć środowisko krakowskich przewodników. Ta współpraca w pandemicznych czasach jest godna wielkich słów podziękowania.

Dr Violetta Rezler-Wasilewska, przyłączając się do głosów uznania dla dyrekcji i całego zespołu Muzeum, stwierdziła, że w sprawozdaniu widać bardzo metodyczne podejście do pracy muzealnej – wyznaczenie konkretnych zadań i równocześnie wskazywanie metody ich realizacji oraz rozwiązywania ewentualnych problemów. Zespoły powołane w odpowiednim czasie, które mają natychmiast reagować, czyli analizować strategię i wyznaczać nowe kierunki, to doskonały sposób działania Muzeum. Nie dzieje się tak wszędzie – podkreśliła. – Warto wspomnieć o niezwyklej aktywności dyrektora Niezabitowskiego również w Stowarzyszeniu Muzealników Polskich i jego błyskawicznym reagowaniu na to, co obecnie dzieje się wokół, zasługującym na słowa uznania.

Prof. Łukasz Sroka, odnosząc się do sprawy Muzeum KL Płaszow, podkreślił pracowitość, ale też dyplomację, zręczność poruszania się w różnych środowiskach przez dyrektora Muzeum i jego pracowników, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji. Jak wyjaśnił: Obok dyskusji merytorycznych i organizacyjnych pojawiły się także nieuzasadnione trudności ze strony środowiska, które do tej pory swobodnie czuło się na tym terenie, w miejscu kaźni narodu polskiego i żydowskiego, korzystając z niego w sposób niewłaściwy. Z tego powodu w swoim imieniu, a także Lili Haber, która przez media społecznościowe wsparła naszą sprawę swoim głosem, chciałbym podziękować dyrekcji Muzeum. W tej sprawie świat na nas patrzy, ponieważ to nie jest projekt *stricte* krakowski. Jest to unikatowy projekt o randze międzynarodowej. Wsparcie medialne i głos doradcy Lili Haber z całą pewnością są niezwykle ważne. Warto w tym miejscu nadmienić, że Lili Haber, łącząc swoje uczestnictwo

w Radzie Muzeum Krakowa i TMHiZK oraz Związku Polaków w Izraelu, wspiera nas medialnie przez reagowanie na wszelkie krytyczne i nieprawdziwe artykuły, z czego z całą pewnością wizerunkowo również korzysta Kraków.

Dr hab. Agnieszka Chłosta-Sikorska, dołączając się do ciepłych słów kierowanych do dyrekcji i pracowników Muzeum, poinformowała, że od lat współpracuje z oddziałem w Nowej Hucie i obserwuje działania, które mają na celu zjednoczenie społeczności lokalnej w tej ważnej dzielnicy Krakowa. Z podziwem oglądam – powiedziała – i gratuluję ogromu pomysłów, które mają pracownicy Muzeum w tym trudnym czasie, jak spotkania, debaty, warsztaty, działania w mediach społecznościowych, streamingi. Dziękuję i deklaruje dalszą pomoc w realizacji tych działań.

Dyrektor Michał Niezabitowski podziękował za wszystkie życzliwe głosy i dodał: Muzeum o takiej wielkości jak nasze nie mogłoby działać dobrze, gdyby nie energia i inicjatywa swoich oddziałów. Dopowiadam także, że 14 marca została uwieńczona wieloletnia wspólna praca i dzięki determinacji prezydenta Jacka Majchrowskiego zostało powołane Muzeum KL Płaszow. To nasze ważne działania wobec długu pamięci.

Dyrektor Jacek Salwiński przedstawił szkicowy plan działań Muzeum w 2021 roku. Jak wyjaśnił, jest on mocno związany z obecną sytuacją finansową Muzeum, które z powodu pandemii boryka się z utratą znacznych przychodów w wysokości kilkunastu milionów zł. Drugi ważny aspekt oddziałujący na muzealne plany to sytuacja niepewności, w jakiej znalazło się Muzeum, podobnie jak inne instytucje kultury, wskutek panującej pandemii i ciągłych zmian w sferze prawnej. Przygotowując plan na przyszły rok, szukamy zatem elementów pewnych, zakotwiczonych w działaniu instytucji. Są to przede wszystkim trzy projekty. Pierwszy to *Krzysztofory od nowa – muzeum kompletne*. Otwarcie pałacu Pod Krzysztofory w przyszłym roku oznacza finał ponad 20 lat wyteżonej pracy (m.in. remont przedproży – 2009, wybudowanie kompleksu od ulicy Jagiellońskiej – 2012, otwarcie sali Miedzianej i Cyberteki – 2014, konserwacja polichromii – 2020). Pod koniec marca 2021 roku zostaną zakończone prace budowlane w pałacu, a pełne oddanie całego projektu dla publiczności wraz z wystawą stałą, która nabrała nieco odmiennego charakteru, niż wcześniej informowaliśmy, nastąpi w drugiej połowie września 2021 roku. Projekt ten realizowany jest od wielu lat w synergii pomiędzy Muzeum a miastem, ale też innymi podmiotami, jak SKOZK. Drugi projekt to Muzeum Ruchu Harcerskiego w forcie 52a Łapianka, który z wielką determinacją realizuje miasto Kraków od kilku lat. Muzeum jest zaangażowane w przygotowanie wystawy stałej oraz oferty programowej. Jest to drugi etap realizacji projektu (rewitalizacja i adaptacja fortu), prowadzony przez ZBK przy wsparciu finansowym miasta i środków unijnych, po etapie wykonywanym w dużej mierze ze środków unijnych (Małopolski Regionalny Program Operacyjny). Projekt powstaje w dobrej kooperacji ze środowiskami harcerskimi. Muzeum Krakowa w przyszłym roku wejdzie w fazę realizacji wystawy stałej w nowym muzealnym oddziale. Jej koncepcja powstała na kanwie opowieści o fenomenie metody pracy wychowawczej

harcerskiej, skautowej, która wydaje się wciąż nowoczesna i aktualna, ale też o fenomenie miejsca – samego fortu, jak i całej twierdzy Kraków. Wszelkie działania są skierowane na potrzeby również lokalnej społeczności, dlatego oferta programowa powstaje we współpracy m.in. z Radą Dzielnicy X Swoszowice. Trzeci projekt to Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny 1942–1945. Instytucja powołana 14 października 2020 roku z pięciuosobowej Pracowni Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszów, działającej przez kilka lat przy Muzeum Krakowa. Potencjałem tego miejsca jest bardzo dobra współpraca z wieloma podmiotami, jak np. Rada Społeczna Muzeum. Ważna jest także determinacja władz Krakowa, aby teren byłego obozu nabrał właściwego charakteru i został otoczony mądrą opieką instytucji, która do tego celu zostaje powołana. To także dobra współpraca pomiędzy Gminą Miejską Kraków a MKiDN. Obecnie toczą się rozmowy na temat formy zarządzania tą nową instytucją przez Muzeum Krakowa (sojusz ideowy i organizacyjny). Przyszły rok będzie okresem wyzwań w budowaniu fundamentów tej nowej instytucji, tworzeniu zespołu i struktury organizacyjnej, komponowaniu programu działań edukacyjnych. Należy w tym miejscu podkreślić, że niezależnie od pandemii i wielkich ograniczeń Muzeum Krakowa bardzo energicznie kontynuuje we wszystkich oddziałach, zgodnie z misją, rozbudowaną działalność edukacyjną, płynnie przechodząc od działań stacjonarnych do działań hybrydowych i online. Te działania są skutkiem pandemii, ale też wynikają z potrzeb naszych odbiorców, co wyraźnie widać w działaniach Pracowni Muzeum KL Plaszow. Kolejnym istotnym projektem jest *Muzeum online* – szereg działań, które bardzo naturalnie podjęliśmy w instytucji, angażując cały zespół. W projekcie tym tkwi duży potencjał rozwoju kontaktów z naszą publicznością i w aspekcie promocyjnym. Oczywiście mamy świadomość, że nie wszystkie formy dotychczasowej działalności możemy przenieść do sieci i nie wszystkie grupy odbiorców są otwarte na te formy działania, ale na pewno będziemy ten projekt z równą energią i zaangażowaniem kontynuować w przyszłym roku. Pamiętamy również o ustawie o dostępności – to nie tylko zobowiązanie i wyzwanie, ale to jest też nasza filozofia, aby wszystkie działania były dostępne dla osób potencjalnie wykluczonych. Kolejny punkt to działanie powołanej 1 października nowej komórki – Centrum Interpretacji Dziedzictwa Niematerialnego Krakowa w Domu pod Krzyżem. Centrum opiera się na wieloletniej działalności muzealnego Działu Folkloru i Tradycji Krakowa pielęgnującego krakowskie dziedzictwo, takie jak Lajkonik, szopkarstwo, koronka klockowa. Dom pod Krzyżem ma stać się miejscem otwartym, przyjaznym, żywym. Ważnym aspektem działalności Muzeum są wystawy czasowe. Pandemia wywołała dyskusję, czy jest szansa i czy warto przygotowywać w tym tak trudnym i niepewnym czasie wystawy dla ograniczonej liczby osób. Uważamy, że zdecydowanie tak. Muzeum ma być przestrzenią dla każdego. To instytucja, która chce i potrafi nawiązywać dialog z mieszkańcami, angażuje się w działania społeczne, promuje postawy obywatelskie. Z tego też powodu zostało powołane Centrum Działań Społecznościowych

Jestem Kraków. W przyszłym roku Muzeum planowało liczne wystawy, jak m.in. wystawa pandemiczna *Współistnienie*, a także *Osiedleni. Mistrzejowice czy Lwy z Ludwinowa*. Najprawdopodobniej jednak część z nich nie zostanie ostatecznie zrealizowana, część będzie przesunięta w czasie lub odbędzie się w innej, np. cyfrowej formie.

Lili Haber podziękowała za przedstawienie interesującego planu działań Muzeum. Zwróciła też uwagę, jak ważna jest edukacja i rola muzeów w tym aspekcie. Wojna znacząco zniszczyła kulturę i sztukę, zacierając pamięć o wielu cennych i wartościowych zabytkach. Zaproponowała, aby w Muzeum znaleźć miejsce (różne oddziały, a może też i inne muzea), w którym można byłoby przywracać pamięć, opowiadać o straconych w czasie wojny dziełach, o ich losach. Dobrym przykładem może być menora z synagogi Wysokiej. Zagrabiona przez Hansa Franka, po wojnie powróciła do synagogi Starej, a jej dokładne losy są nieznanne.

Prof. Jacek Purchla przychylił się do słów przedmówcy: Kraków jest z różnych powodów szczególnym miejscem, na które zwrócony jest wzrok zarówno Polski, jak i całego świata również w kwestii opowieści o II wojnie światowej. Warto zatem zastanowić się nad trzema zagadnieniami, takimi jak: poszukiwania proveniencji dzieł sztuki zgrabionych w czasie wojny, opowieści o krakowskich judaikach znajdujących się także w kolekcji Muzeum Krakowa oraz rewindykacji. Należy przypomnieć, że Polska nie podjęła działań w zakresie rewindykacji judaików wywiezionych na skutek wojny do Pragi, które obecnie znajdują się w tamtejszym Muzeum Żydowskim. Może te tematy są warte podjęcia przez nowe Muzeum KL Plaszow?

Prof. Zdzisław Noga poinformował, że w czasie pandemii w Muzeum zrodziła się idea opracowania socjotopografii Krakowa od średniowiecza do 1939 roku. W obecnym założeniu ma być to portal internetowy, w którym przedstawimy przestrzeń i ludzi – wyjaśnił profesor. – Socjotopografia to metoda badawcza stosowana głównie w dziedzinie tzw. ekologii miast, w której przedmiotem badań są związki pomiędzy strukturami społecznymi a przestrzenią miasta. Jej stosowanie polega na historycznej rekonstrukcji układu przestrzennego i zamieszkującej tam ludności. Od czasu pierwszej, klasycznej socjotopografii późnośredniowiecznego Poznania z 1982 roku powstało wiele takich opracowań. Jednak Kraków wciąż go nie ma, posiadając jedynie szątkowe opracowania. Dzisiaj do klasycznego warsztatu dochodzą nowe możliwości związane z systemem informacji geograficznej (GIS), który również wykorzystamy. W muzealnym projekcie chcemy pokazać ulice i domy z mieszkańcami, ale także powiązać je z eksponatami, które są przechowywane w naszym Muzeum. W projekcie będą wykorzystane historyczne mapy, a także muzealne fotografie, ryciny, obrazy, wytwory rzemieślnicze. Jest to ogromne przedsięwzięcie. Zakładamy wykonanie georeferencji poszczególnych punktów i do tych punktów dołączymy informacje o ludziach. Na początku planujemy opracować ulice Floriańską i Grodzką oraz kamienice przyrynkowe. Zależy nam, aby użytkownicy mogli za pomocą portalu prowadzić zaawansowane wyszukiwanie różnorodnych tematów, jak np. złotników, antykwariuszy, kopców, domów cechowych

zamieszkujący dany teren w konkretnym czasie. Ponieważ nie mamy jeszcze praktyki w realizacji takiej platformy, założyliśmy, że na początek opracujemy jedynie niewielki fragment miasta, a następnie po analizie błędów oraz problemów będziemy sukcesywnie rozbudowywać platformę o kolejne przestrzenie miejskie. Zakładamy, że w przyszłości krakowianie będą mogli włączyć się do tego projektu, wzbogacając jego zawartość merytoryczną, załączając swoje dokumenty i fotografie obrazujące historię danych miejsc.

Prof. Jacek Purchła uznał projekt za znakomity z co najmniej z dwóch powodów. Jak powiedział, jest to sygnał, jak ważną instytucją badawczą stało się na naszych oczach Muzeum Krakowa, a także jak Muzeum symbiotycznie współpracuje z Uniwersytetem Pedagogicznym, który jest obecnie liderem w badaniach krakowianistycznych.

Dyrektor Michał Niezabitowski podkreślił, że rozpoczęta przed kilkoma laty wielka inwestycja w pałacu Pod Krzysztofory wciąż trwa pomimo pandemii. Część prac została chwilowo wstrzymana na skutek m.in. odkryć zabytkowych polichromii, miejsca te zostały odzyskane i zrewaloryzowane. Wracamy teraz jako instytucja – miejsce otwarte. Duża część przestrzeni, w tym dawne biura, zostanie przeznaczona na miejsca spotkań krakowian, nadając pałacowi nowe wartości społeczne.

Dyrektor Anna Śliwa-Suchowiak zabrała głos na temat powrotu rzeźby – kamienicznego godła na fasadę pałacu Pod Krzysztofory, w miejscu odrestaurowanej niszy na rynkowej fasadzie. Intencją Muzeum było stworzenie współczesnej retrowersji figury św. Krzysztofa – nowoczesnej i trwałej bryły, wpisującej się w przestrzeń pałacu i otaczającego go miasta – wyjaśniła. – Stąd pojawił się pomysł zorganizowania konkursu, który został ogłoszony 29 maja 2020 roku. Miał formułę otwartą, a uczestnicy bazowali na historycznym opracowaniu Genowefy Zań-Ograbek. W konkursowych założeniach rzeźba miała być współczesną interpretacją wizerunku św. Krzysztofa, inspirowaną historycznymi źródłami ikonograficznymi. Konkurs składał się zasadniczo z dwóch etapów. W pierwszym sądzie konkursowym oceniał zgłoszone prace konkursowe, obejmujące część koncepcyjną w formie wizualizacji rysunkowej lub graficznej oraz część opisową. Zgodnie z regulaminem spośród zgłoszonych prac jury mogło dopuścić do kolejnego etapu maksymalnie cztery projekty. W drugim etapie uczestnicy prezentowali model przestrzenny rzeźby. W konkursie startowało dziewięć osób, spośród których do drugiego etapu zakwalifikowano trzy projekty. 15 września na posiedzeniu sądu rozstrzygnięto ostatecznie konkurs, ogłaszając oficjalnie jego wyniki 18 września. Pierwsze miejsce otrzymał prof. Aleksander Śliwa, natomiast wyróżnienia przyznano Karolowi Badyńowi oraz Markowi Maślancowi. Obecnie trwają prace nad realizacją zwycięskiej rzeźby z uwzględnieniem drobnych uwag sądu konkursowego. Odslonięcie figury

planowane jest w dniu imienin św. Krzysztofa w 2021 roku. Wraz z dyskusją nad przywróceniem w historycznym miejscu rzeźby patrona pałacu Pod Krzysztofory powrócono do idei wprowadzenia rzeźby we współczesnej części Muzeum i artystycznego zaakcentowanie naroża budynku z salą Miedzianą od strony placu Szczepańskiego. Idea ta narodziła się jeszcze podczas budowy nowego muzealnego skrzydła, czego rezultatem było pozostawienie wolnego miejsca we wspomnianym narożu budynku. Ze względu na sąsiedztwo z niegdyś jednym z największych krakowskich targowisk, mieszczącego się aż do lat pięćdziesiątych XX wieku na obecnym placu Szczepańskim, postanowiono rzeźbiarsko uczcić krakowskie przekupki. Przekupka jest swoistym symbolem Krakowa. Postać anonimowej bohaterki, ciężko pracującej kobiety, o której milczą źródła, a która trwale wpisała się w obraz miasta. Jej współczesny wizerunek byłby idealnym kontrapunktem dla historycznej figury wędrowca – św. Krzysztofa. Ze względu na lokalizację na współczesnym budynku nie ogranicza nas żaden styl historyczny, dlatego zakładamy współczesną realizację i oddanie pola wyobraźni uczestników konkursu. Zakładamy, podobnie jak w poprzednim konkursie, ogłoszenie konkursu otwartego. Zgłaszamy zatem propozycję realizacji rzeźby przekupki krakowskiej pod obrady Rady Muzeum.

W odpowiedzi prof. Jacek Purchła stwierdził, że zgłoszony pomysł jest faktycznie doskonałym odczytaniem socjotopografii miasta. Pomnik kobiety – anonimowej bohaterki w dziejach miasta – idealnie komponuje się we wskazane miejsce na muzealnym gmachu oraz współczesne trendy.

Elżbieta Kusina w imieniu miejskich przewodników zgłosiła inicjatywę upamiętnienia postaci Tadeusza Pankiewicza: Ze względu na licznie przybywających do Podgórze turystów warto dodatkowo wyeksponować tak ważną postać i jej rolę w wojennych dziejach. Dobrym momentem mogłaby być rocznica powstania krakowskiego getta, a sposobem – zasadzenie drzewa (dębu lub platanu) w pobliżu mostu Powstańców Śląskich, nieopodal hotelu Cubus. W tej sprawie prowadzone są wstępne rozmowy z pełnomocnikiem prezydenta Krakowa Robertem Piaskowskim.

Jak powiedział dyrektor Michał Niezabitowski, warto na koniec przypomnieć, że w tym roku Muzeum ponownie, po blisko 50 latach, uruchomiło na Wieży Ratuszowej średniowieczny dzwon gwałtowny. Dzwon zabił w ramach obchodów Dnia Solidarności Miast Światowego Dziedzictwa 8 września 2020 roku. W uroczystości wzięli udział prezydent Jacek Majchrowski oraz przedstawiciele ważnych dla Krakowa tradycji: bracia kurkowi, uczestnicy *Pochodu Lajkonika*, szopkarze, koronczarki i flisacy krakowscy. Dzwon Bolesław będzie dzwonił podczas ważnych dla Krakowa i Muzeum wydarzeń.

Kończąc posiedzenie, prof. Jacek Purchła podziękował uczestnikom za udział w obradach.